

**TURUN
YLIOPISTO**

Euroopan unionin käsitykset normaalista

Kriittinen analyysi Euroopan unionin normatiivisesta vallankäytöstä Etelä-Sudanin maaohjelmassa

Ella Rautiainen
Kandidaatintutkielma
Valtio-oppi
Turun yliopisto
Syksy 2025

Turun yliopiston laatujaarjestelmän mukaan tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck-järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos / Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

RAUTIAINEN, ELLA: Euroopan unionin käsitykset normaalista Kriittinen analyysi Euroopan unionin normatiivisesta vallankäytöstä Etelä-Sudanin maaohjelmassa

Kandidaatintutkielma s, 34

Valtio-oppi

Marraskuu 2025

Tutkielmassa tarkastellaan kriittisesti Euroopan unionin (EU) normatiivista vallankäyttöä Etelä-Sudanin maaohjelmassa. Tutkimuskysymys on: millaista käsitystä normaalista EU rakentaa ja ylläpitää Etelä-Sudanin maaohjelmassa? Normaali määritellään työssä normatiivisen vallan teorian keskustelun pohjalta yleisesti hyväksytyksi ja/tai hyväksi. Tutkielmassa myös eritellään, millaisia ongelmia liittyy EU:n valtaan muokata diskurssia ja määritellä näin sitä, mitä pidetään normaalina. Teoreettinen viitekehys pohjautuu normatiivisen vallan teoriaan sekä dekoloniaalisen teorian kirjallisuuteen. Aineistona on Euroopan unionin Etelä-Sudanin tasavaltaa koskeva monivuotinen maaohjelma. Menetelmä perustuu kriittiseen diskurssianalyysiin, joka yhdessä dekoloniaalisen teorian kirjallisuuden kanssa muodostavat tutkielman kriittisen äänen. Tutkimuksen tarkoituksena on täydentää ja syventää EU:n ulkoisen toiminnan kriittisen tutkimuksen alaa keskittymällä yksittäiseen kohdemaan EU-Afrikka tason tutkimuksen sijaan.

Analyysin perusteella maaohjelmasta erottui avunantaja-avunvastaanottaja, universaalien arvojen, kehityksen sekä markkinatalouden diskurssit. Avunantaja-avunvastaanottaja diskurssi paljasti, kuinka EU maaohjelmassa rakentaa ja ylläpitää unionin ja kohdemaan epäsymmetrisen valtasuhteen normalisointia. Universaalien arvojen diskurssi toi esiin ongelman, jossa EU ylläpitää kuvaa ydinarvojen yleisesti hyväksytystä asemasta ja näennäisestä eettisyydestä. Kehityksen diskurssi puolestaan ilmensi kehitystä itsenäisenä ja hyödyllisenä prosessina, joka käsitetään itsessään hyväksi sekä yleisesti hyväksytyksi samalla marginalisoiden eteläsudanilaisten käsitykset kehityksestä. Markkinatalouden diskurssi kytkeytyi vahvasti kehityksen diskurssiin esittäen markkinatalouteen perustuvan talousjärjestelmän vaihtoehtottomana ja siten yleisesti hyväksyttynä välineenä Etelä-Sudanin kehitykselle.

Tulokset vahvistavat aikaisemmissä tutkimuksissa esiin nousseita ongelmia koskien EU:n normatiivista vallankäyttöä. EU jatkaa kehitysyhteistyössä Etelä-Sudanin kanssa jälkikoloniaalisen roolinsa hälventämistä normalisoiden eurosentrisiä käytäntöjä, asenteita ja arvoja. Unionin normatiivisen vallan ilmenemisen kriittistä tutkimusta kehitysyhteistyössä tulisi syventää ja laajentaa.

Avainsanat: EU:n ulkoinen toiminta, normatiivisen vallan teoria, dekoloniaalisuus, kehitysyhteistyö, Etelä-Sudan

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
2. Teoreettinen viitekehys	4
2.1 Normatiivisen vallan Eurooppa	4
2.1.1 Euroopan unionin valta määrittää käsityksiä normaalista.....	4
2.1.2 Normatiivisen vallan teorian kritiikki	6
2.2 Dekoloniaalinen teoria	8
2.2.1 Kehitysyhteistyön länsimainen perusta.....	8
2.2.3 Vallan koloniaalisuus	9
3. Tutkimuksen metodi ja aineisto	12
3.1 Kriittinen diskurssianalyysi.....	12
3.2 Oma positionaalisuus	16
3.3 EU:n Etelä-Sudanin tasavaltaa koskeva monivuotinen maaohjelma	16
4. Kriittinen analyysi normaalia rakentavista diskursseista	17
4.1 Avunantaja-avunvastaanottaja diskurssi	18
4.2 Universaalien arvojen diskurssi	22
4.3 Kehityksen diskurssi	25
4.4 Markkinatalouden diskurssi	29
5. Johtopäätökset.....	32
Lähdeluettelo.....	35

1. Johdanto

Euroopan unionin (EU) ulkoista toimintaa on 2000-luvun alussa alettu luonnehtia normatiiviseksi. EU:n ulkoisella toiminnalla viitataan suhteisiin, joita se solmii kolmansien osapuolten sekä kansainvälisten järjestöjen kanssa (Eurlex, 2018). EU:n on nähty edistävän kansainvälisissä suhteissa universaaleiksi luonnehdittuja arvoja, kuten demokratiaa, ihmisoikeuksia, vapautta ja oikeusvaltioperiaatetta. Tämän lisäksi ymmärrys unionin identiteetistä ja toiminnasta normatiivisena valtana on sisältänyt näkemyksen, jonka mukaan EU:lla on ulkoisessa toiminnassaan käytössä suurin valta kaikista; mahdollisuus määritellä sitä, mitä pidetään normaalina (kts. esim. Manners, 2002; Forsberg 2011).

Vuoden 1957 Rooman sopimuksella luodun kehitysrahaston perustamisesta lähtien, kehitysyhteistyö on ollut yksi unionin keskeisiä ulkoisen toiminnan muotoja. Kehitysyhteistyön tärkeimpänä tavoitteena on vähentää köyhyyttä kohdemaissa, johon EU pyrkii Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) kestävän kehityksen Agenda 2030 toimintaohjelman mukaisesti. (Euroopan parlamentti, 2025; Euroopan parlamentti, 2024a.) EU tekee aktiivisesti kehitysyhteistyötä Afrikan valtioiden kanssa. Viimeisimmässä EU:n ja Afrikan unionin huippukokouksessa sovittiin suuntalinjat kumppanuudesta (Euroopan parlamentti, 2024b). Afrikan unionin kanssa solmitun Afrikka-strategian sekä EU:n oman Afrikan sarven strategian luomien prioriteettien pohjalta unioni muodostaa yhteistyön alat ja toteutuksen sekä erityistavoitteet kunkin kumppanimaan kanssa maaohjelmien muodossa (Euroopan parlamentti, 2024b; Euroopan Komissio, 2025b). Euroopan unioni on muodostanut maaohjelman myös maailman nuorimman valtion Etelä-Sudanin kanssa. Maaohjelmassa esitetään Etelä-Sudanin kehitystä koskevat pääprioriteettialueet, EU:n toimet alueella sekä EU:n kehitystuen perusteet sekä oikeutus. (Euroopan komissio, 2020.)

Etelä-Sudan on vuoden 2024 Hauraiden valtioiden indeksissä määritelty kolmanneksi hauraimmaksi valtioksi (Fragile States Index, 2024). Itsenäistyttyään Sudanista vuonna 2011 maa on edelleen ajautunut kahteen sisällissotaan vuosina 2013–2015 sekä 2016–2018. Vuonna 2018 solmitusta rauhansopimuksesta huolimatta poliittiset jännitteet sekä polarisaatio ovat kasvussa ja valmiiksi nälänhädästä, ihmisoikeusrikkomuksista ja pakkosiirtolaisuuksista kärsineessä maassa. (Concern worldwide, 2022.)

Etelä-Sudanin vaikeita olosuhteita kuvastaa inhimillisen hädän lisäksi se, että valtio on ajautunut niin kutsuttuun kyvykkyyssloukkuun. Greg Larson, Peter Biar Ajak sekä Lant Pritchett (2013) ovat tuoneet esiin, kuinka Etelä-Sudanin valtion kapasiteetin rakentamisessa on epäonnistuttu ja valtio on ajautunut tilanteeseen, jossa se ulkoisesti vaikuttaa toimivalta valtiolta, mutta todellisuudessa hallinto ei kykene tarjoamaan peruspalveluita kansalaisilleen. Lisäksi tutkijat huomauttavat, kuinka

valtion nykyisen kehityskriisin juuret ovat Sudanin kolonialistisessa menneisyydessä. Etelä-Sudania koskevan kehitysyhteistyön ongelmaksi on nähty etenkin se, että kansainväliset avunantajat ovat soveltaneet Etelä-Sudaniin länsimaista hallintomallia mukauttamatta sitä paikalliseen kontekstiin. (Greg, Biar Ajak & Pritchett, 2015, 3, 5.)

Normatiivisuus EU:n kehitysyhteistyössä ilmenee sen pyrkiessä vahvistamaan Afrikan valtioiden demokraattista kehitystä, hyvää hallintoa, oikeusvaltioperiaatteita ja ihmisoikeuksia (Eurlex, 2025). Huomionarvoista on, että kehitysyhteistyössä on sisäänrakennettu ajatus normatiivisuudesta sen pyrkiessä muuttamaan vallitsevia olosuhteita paremmaksi. Kehitysyhteistyötä ei näin ollen voida koskaan ymmärtää neutraaliksi. Merkittävään osaan tällöin muodostuukin se, mitkä toimijat ovat määrittämässä yhteiskuntien kehitystä ja millä perustein.

Dekoloniaalisen teorian kirjallisuudessa on jo pitkään tunnistettu, kuinka määritelmät kehityksestä ovat perustuneet länsimaisiin standardeihin edistyksellisistä yhteiskunnista (Escobar, 2011; Ndlovu-Gatsheni, 2013). Toisin sanoen käsitykset siitä, mitä pidämme normaaleina ja hyväksyttävänä tapoina järjestää yhteiskuntia ovat pohjautuneet vahvasti länsimaisiin kehityksen diskursseihin jatkaen näin kolonialismin ajalta peräisin olevia epäsymmetrisia valtasuhteita (kts. esim. Brohman, 1995; Puije & Satzinger, 2025). Akateemisessa keskustelussa koskien Euroopan unionin normatiivista valtaa onkin kritisoitu sitä, kuinka EU:n jäsenvaltioiden kolonialistinen historia on sivuutettu ja tuotu esiin, kuinka näkemykset universaaleista arvoista ylläpitävät eurosentrismiä¹ perustuessaan eurooppalaiseen maailmankuvaan. (Staeger, 2015, 981, 982.) Normien luonnehtiminen universaaleiksi ja täten diskurssin muokkaaminen siitä, mitä pidetään normaalina, voidaan nähdä vallankäyttönä.

Tutkimusta EU:n ja Afrikan epäsymmetrisestä suhteesta on runsaasti (kts. esim. Carbone, 2015; Akokpari, 2016; Adetula & Osegbue, 2020). Normatiivisen vallan ilmentymistä EU-Afrikka suhteissa ovat puolestaan kriittisesti tutkineet esimerkiksi Ueli Stager (2015) sekä Gifawosen Markos (2020). Tutkimusta koskien Euroopan unionin normatiivisen vallan ilmentymistä kehitysyhteistyön diskursseissa on sen sijaan niukasti. EU:n ja Etelä-Sudanin kumppanuuden diskursiivista ulottuvuutta ei myöskään ole tutkittu.

Tutkimukseni aineistona on EU:n Etelä-Sudanin tasavallan monivuotinen maaohjelma (eng. *Multiannual Indicative Programme for the Republic of South Sudan 2021–2027*). Etelä-Sudanin ollessa nuori ja koloniaalisen historian omaava valtio, riski epäsymmetriselle valtasuhteelle on huomattava. On syytä tutkia, otetaanko EU:n kehitysyhteistyössä eteläsudanilaisia ääniä, käytänteitä ja arvoja huomioon, vai onko toiminta yksipuolista. Mikäli paikallisten äänet jäävät katveeseen, on

---

¹ ”Eurooppa-keskeisyys, Euroopan (kulttuurin tm.) ensisijaistaminen” (Kielitoimiston sanakirja, 2024).

entistäkin merkityksellisempää selvittää, millaista normaalia tekstin vahvempi osapuoli edistää ja millaisia ongelmia siihen liittyy. Tutkimuksellani täydennän ja syvennän EU:n ulkoisen toiminnan kriittisen tutkimuksen alaa keskittymällä yksittäiseen kohdemaahan EU-Afrikka tason tutkimuksen sijaan.

Tässä työssä tutkin kriittisesti, *millaista käsitystä normaalista EU diskursiivisesti rakentaa ja ylläpitää EU:n Etelä-Sudanin maaohjelmassa*. Tutkimuskysymykseni rajaa pois muut luonnehdinnat normatiivisen vallan mekanismeista. Normaalin käsite on monimerkityksellinen, mutta tässä tutkielmassa se määritellään normatiivisen vallan teoretisoinnin perusteella *yleisesti hyväksyttäväksi ja/tai hyväksi*. Tutkimuksessani erittelen myös, millaisia ongelmia liittyy EU:n valtaan määritellä normaalia dekoloniaalisen teorian kirjallisuuden valossa.

Työni teoreettisena viitekehyksenä toimivat normatiivisen vallan teoria (eng. *normative power europe [NPE]*) sekä dekoloniaalinen teoria, joita sovellan EU:n ja Etelä-Sudanin suhteiden kriittiseen analyysiin. Normatiivisen vallan teorian avulla on mahdollista analysoida Euroopan unionin ulkoisen toiminnan normatiivista vallankäyttöä. Dekoloniaalisen teorian käyttö puolestaan paljastaa mahdollisia kolonialismin ajalta peräisin olevia eurosentrisiä asenteita koskien EU:n ulkoista toimintaa. Molempien valtateorioiden käyttö tutkimuksessani on tärkeää, sillä ne mahdollistavat valtdynamiikan tarkastelun analyttisesti sekä kriittisesti. Metodini tutkielmassani on kriittinen diskurssianalyysi, joka keskittyy diskurssien takana vaikuttavien valtasuhteiden tunnistamiseen. Metodini avulla pyrin tunnistamaan diskursseja, joissa EU:n normaalin määrittely on näkyvillä. Kriittisyyden tutkimuksessani muodostavat näin sekä dekoloniaalisen teorian kirjallisuus, että kriittinen diskurssianalyysi, jotka molemmat tunnistavat, kuinka valtaa käytetään ideologisesti kielen avulla. Samalla dekoloniaalinen teoria täydentää kriittistä diskurssianalyysiä paljastamalla tekstissä esiintyvien valtarakenteiden koloniaalisia ja eurosentrisiä asenteita. Diskurssiin keskittyvä tutkimus EU:n kehitysyhteistyöstä ja niistä saadut tulokset tuovat tärkeää tietoa kehitysyhteistyön strategioiden ja konkreettisen toiminnan pohjalla olevista käsityksistä.

Tutkimukseni asettuu Euroopan Unionin ulkoisen toiminnan-, Afrikka-tutkimuksen- sekä dekoloniaalisen teorian tieteenaloille. Tutkimukseni jatkaa osaltaan niin Staegerin (2015) kuin Markosin (2020) normatiivisen vallan kriittistä tutkimusta. Dekoloniaalisen teorian käyttö tutkimuksessani laajentaa muiden kuin länsimaisesta tiedontuotannosta kumpuavien teorioiden osuutta EU:n ulkoisen toiminnan tutkimisessa. Työni painopiste on Euroopan unionin ulkoisen toiminnan kriittisessä tutkimuksessa, minkä vuoksi en tule esittämään vaihtoehtoisia näkemyksiä siitä, mitä eteläsudanilaiset ymmärtävät yhteiskunnan järjestämisen standardiksi.

2. Teorettinen viitekehys

2.1 Normatiivisen vallan Eurooppa

Euroopan unionin ulkoisen toiminnan analysoinnissa on 2000-luvun alussa muodostunut akateeminen keskustelu koskien normatiivisen vallan teoriaa. Ian Mannersin (2002) aloittamaa käsitteen määrittelyä on jatkanut muun muassa Tuomas Forsberg (2011). Normatiivisen vallan teorian keskiössä on ymmärrys EU:sta sotilaallisen ja taloudellisen vallan lisäksi kansainvälisiin normeihin vahvasti vaikuttavana toimijana. Normatiivisen vallan teorian keskustelusta pyrin muodostamaan tutkimuksessa käytetyn määrittelyn normaalista.

2.1.1 Euroopan unionin valta määrittää käsityksiä normaalista

Manners (2002) käsittelee artikkelissaan ”Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?” Euroopan unionin valtaa ja ulkopoliittikan luonnetta. Hän argumentoi, etteivät perinteiset luonnehdinnat Euroopan unionista siviilivaltana tai sotilaallisena voimana riitä kuvaamaan EU:n luonnetta ja vaikutuksia kansainvälisellä kentällä. Manners kehottaakin siirtämään huomion EU:n kykyyn muokata käsityksiä normaalista kansainvälisissä suhteissa EU:n sitoutuessa toiminnassaan universaaleihin normeihin ja periaatteisiin. (Manners 2002, 239, 240–241.)

EU:n normatiivinen perusta on kehittynyt viimeisten viidenkymmenen vuoden aikana käytäntöjen, julistusten ja olosuhteiden myötä. Näiden pohjalta ydinarvoiksi ovat muodostuneet rauha, vapaus, demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittaminen, joita unioni pyrkii levittämään kolmansille osapuolille. (Manners, 2002, 242–243). Mannersille normatiivisuus muodostuu siis sekä unionin olemuksellisuudesta että toiminnasta. EU:n normatiivinen voima tulisi ymmärtää ontologisena, sillä normatiivisuuden muodostaa se, mitä EU on. Ei se, mitä EU tekee tai sanoo. (Manners, 2002, 252.)

Manners esittää artikkelissaan tapoja, joilla EU levittää edellä mainittuja normeja. Merkittävin mekanismi, jossa on esillä EU:n kyky muokata käsityksiä normaalista, on kulttuurinen suodatin (eng. *cultural filter*). Kulttuurinen suodatin tarkoittaa ilmiötä, jossa normit muokkaavat tiedon rakentumista ja sosiaalipoliittista identiteettiä kohdemaissa. Esimerkkinä tästä on EU:n kyky edistää demokraattisia normeja Kiinassa. (Manners, 2002, 245.) Kyky muovata sitä, mitä pidetään normaalina, voidaan kansainvälisissä suhteissa nähdä suurimpana vallankäytön muotona (Manners, 2002, 253). Normien ja diskurssin muokkaaminen voidaan ymmärtää vallankäyttönä, jolla pyritään muovaamaan sitä, mitä pidetään yleisesti hyväksyttynä ja siten normaalina.

Forsbergille puolestaan keskiössä on EU:n normatiivisen vallan ymmärtäminen ideaalityyppinä – ei olemuksellisena kokonaisuutena. (Forsberg, 2011, 1984.) Siinä missä Manners ymmärtää EU:n

normatiivisen vallan perustuvan sen normatiiviselle identiteetille, Forsberg käsittää normatiivisen vallan yhdeksi EU:n vallankäytön muodoksi. Forsberg erottelee neljä erilaista mekanismia, joilla normatiivista valtaa voidaan käyttää vaikuttamiskeinona (Forsberg, 2011, 1196). Näistä vallankäytön mekanismeista tutkimuksessani keskiöön nousee EU:n kyky muovata diskurssia siitä, mitä pidetään normaalina. Eritelläkseen EU:n normatiivisen vallan ideaalityypiksi ja sen sisältämiksi mekanismeiksi käsittelee Forsberg myös vallan käsitteen kiistanalaisuutta ja muodostaa erottelun normin ja normaalin käsitteiden välille (Forsberg, 2011, 1184, 1190).

Vallan käsitteen merkityksestä ei NPE keskustelussa ole päästy yhteisymmärrykseen. Yleisesti se voidaan määritellä kyvyksi vaikuttaa. Forsberg erottelee vallan kahteen eri merkityskategoriaan: valta kyynä aiheuttaa vaikutuksia sekä valta voimakkaana toimijana. Tätä eroa pidetään tärkeänä käsitellessä EU:n normatiivista valtaa, sillä käsite ”Normative Power Europe” tuntuu viittaavan EU:n valtaan voimakkaana toimijana, kun puolestaan ajatus EU:n kyvystä muokata ja määritellä normaalia viittaa kykyyn aiheuttaa vaikutuksia. (Forsberg, 2011, 1190–1191.) Diskurssien muokkaaminen on epäsuoraa ja jokseenkin piilossa tapahtuvaa vallankäyttöä, verraten muihin normatiivisen vallan mekanismeihin. Tämä ei kuitenkaan lievennä sen vaikuttavuutta. (Forsberg, 2011, 1197.) Kyseinen eronteko siitä ymmärretäänkö EU normatiivisena toimijana itsessään vai normatiivisena vallankäyttäjänä on merkittävin ero Forsbergin ja Mannersin teoretisoinneissa. Forsbergin erottelu vallasta on tutkimukseni kannalta tärkeää. En määrittele Euroopan unionin suoranaista olemusta normatiiviseksi vaan käsittelen sen kykyä tuottaa vaikutuksia pyrkiessään selvittämään millaista käsitystä normaalista EU ylläpitää ja rakentaa Etelä-Sudanin maaohjelmassa. Normi voidaan Forsbergin mukaan ymmärtää oikean toiminnan eettiseksi perustaksi ja toisaalta diskurssin muovaamisen päämääräksi. Tästä syystä kyky määritellä sitä, mitä pidetään normaalina ei väistämättä tarkoita sitä, että toiminta perustuisi eettiseen käsitykseen sen oikeellisuudesta. (Forsberg, 2011, 1184.) Normaalista määrittelevistä diskursseista Forsberg esittelee sen, kuinka EU on muokannut alueiden omaksumia identiteettejä. Konkreettisenä esimerkkinä Forsberg pitää EU:n vaikutusta siihen, kuinka Israel on omaksunut välimerellisen identiteetin. (Forsberg, 2011, 1197.) Normaali voidaan määritellä sekä keinoksi että päämääräksi diskurssin muovaamisessa, jonka lisäksi sen voi ymmärtää sinä ”mikä on yleisesti hyväksyttyä”. EU:n esittäessä olevansa ”hyvän puolella olevana voimana”, joka kuitenkin kykenee muokkaamaan diskurssia siitä, mitä pidetään normaalina (Forsberg, 2011, 1184, 1186) on entistäkin merkityksellisempää ymmärtää, millaista normaalia EU ulkoisessa toiminnassaan rakentaa ja ylläpitää.

Normatiivisen vallan teoreettisesta keskustelusta nousee esiin EU:n kyky muovata sitä, mitä pidetään yleisesti hyväksyttynä ja siten normaalina. Mannersin normatiivisen vallan käsityksessä keskeistä on ajatus siitä, että EU:n ulkoinen toiminta perustuu oletetusti eettisille arvoille, jotka ovat

YK:n yleisesti hyväksymiä ja väitetysti universaaleja (Forsberg, 2011, 1187). Tämän käsityksen mukaan EU:n olisi hyväksyttyä edistää omiin arvoihinsa perustuvaa käsitystä normaalista. Forsberg puolestaan erottelee normin eettisenä käsitteenä ja normaalin osana diskursiivista valtaa muovata yleisesti hyväksytyjä käsityksiä (Forsberg, 2011, 1184). Normaalin voidaankin nähdä ilmenevän EU:n normatiivisessa vallankäytössä kahdella tavalla. Ensinnäkin normaali esiintyy teksteissä oletetusti yleisesti hyväksyttynä. Toiseksi se ilmenee diskursiivisesti sinä lopputuloksena, joka syntyy, kun EU on harjoittanut kykyään muovata käsityksiä siitä, mitä pidetään yleisesti hyväksyttynä ja normaalina. Normaalin voi siis määritellä olevan sekä oletetusti eettisesti *hyvä* että *yleisesti hyväksytty*. Tulen tutkimuksessani nojaamaan edellä esiteltyyn normaalin määritelmään, joka pohjautuu niin Mannersin kuin Forsbergin teoretisoinnille.

Normatiivisen vallan teoria on saanut osakseen myös kritiikkiä. Forsberg tuo artikkelissaan esiin keskustelun, jossa EU:n pyrkimys toimia normatiivisena valtana nähdään kulttuuri-imperialismin muotona jatkaessaan entisten kolonisoitujen valtioiden sivistämistä. Manners on vastannut kritiikkiin argumentoiden, kuinka EU edistää sellaisia normatiivisia periaatteita, jotka ovat yleisesti tunnustettu Yhdistyneiden kansakuntien toimesta yleismaailmallisesti sovitettaviksi. (Forsberg, 2011, 1187.) Tästä syystä yleismaailmallisten normien aatehistoriallista ja ontologista perustaa tulee tarkastella kriittisesti.

2.1.2 Normatiivisen vallan teorian kritiikki

Ueli Staeger (2015) on käsitellyt EU:n normatiivisen vallan koloniaalisuutta tuomalla esiin sen aatehistoriallista ja ontologista perustaa. EU:n normatiivisuutta koskevan jälkikoloniaalisen kritiikin mukaan normatiivisen vallan käsite hälventää EU:n jälkikoloniaalista roolia ja vaikeuttaa aitojen kumppanuussuhteiden solmimista. Jälkikoloniaalinen tutkimus ottaa NPE-keskustelussa kantaa siihen, kuinka normatiivisen vallan teoria ei aktiivisesti pyri alistamaan afrikkalaista toimijuutta, mutta sortuu siihen esittäessään, että se olisi täysin irtaantunut Euroopan imperialistisesta historiasta ja siitä kumpuavista valtasuhteista. Staegerin kritiikki kohdistuukin normatiivisen vallan teorian sisältämään eurosentrismiin, jonka mukaan systemaattiset käytännöt ja instituutiot toimivat edelleen sellaisen ajatuksen pohjalta, jossa ei-länsimaiset yhteiskunnat voisivat edistyä vain lännen asettamien standardien perusteella. (Staeger, 2015, 981–982.) Siitä huolimatta, että Staeger käsittelee EU:n normatiivista valtaa jälkikoloniaalisesta näkökulmasta (dekoloniaalisen sijaan)² tarjoaa se kriittisen näkökulman EU:n normaalia määrittävän toiminnan aatehistorialliseen perustaan.

---

² NPE:tä kritisoineet Ueli Staeger (2015) sekä Gifawosen Markos (2020) nojaavat tutkimuksissaan postkoloniaaliseen teoriaan, jonka juuret ovat länsimaisessa tiedontuotannossa (kts. esim. Ndlovu-Gatsheni, 2015, 490–491).

Normatiivisen vallan teorian ontologinen ja normatiivinen ulottuvuus on mahdollista paikantaa kantilaiseen perintöön, jonka keskiössä ovat Mannersin luonnehtimat EU:n ydinnormit. Staeger rinnastaa EU:n ydinarvot Immanuel Kantin muotoileman ikuisen rauhan saavuttamiseksi tarvittaviin normeihin. Kantin kosmopolitanismissa olennaista on se, että hänen mukaansa kaikkien valtioiden tulisi vapaaehtoisesti omaksua eettisen ikuisen rauhan tavoitteet. (Staeger, 2015, 984–985.) Täten Eurooppa asettuu koko maailman intellektuaalisen perinnön keskuksiksi. Tulkinut siitä, kuinka ihmiskunta on järjestäytynyt täydellisimmilleen rationaliteetissa ja valkoisessa rodussa asettavat kantilaisen kosmopolitanismin ja eurooppalaisten normien aatehistoriallisen perinnön vähintäänkin haasteelliseen valoon (Staeger, 2015, 985). Normatiivisen vallan teoriassa edistettävien normien oletettu universaalius ja sen juuret perustuvat siis kantilaiseen filosofiaan. Oletukset normien näennäisestä universaaliudesta ja kosmopoliittisesta oikeutuksesta sekä jatkavat että ylläpitävät eurooppalaisten kokemusten ja arvojen universalisointia sekä oikeutusta.

Normatiivisen vallan eurosentrismiä on tutkinut myös etiopialainen Gifawosen Markos. Markos (2020, 1) käsittelee erityisesti EU:n normatiivisen vallan esiintymistä Cotonoun kumppanuussopimuksessa³, johon myös EU:n Etelä-Sudanin maaohjelma nojaa. Artikkelissa Markos argumentoi, kuinka sopimuksessa esiintyvät normatiiviset lausekkeet ja ehdollisuudet vahvistavat kolonialistisesta hallinnasta peräisin olevia epätasa-arvoisia valtasuhteita orientalististen käytänteiden kautta. Normatiiviset lausekkeet ja ehdollisuudet paljastavat metanarratiivia, jossa tuotetaan ja toisinnetaan afrikkalaisten representointia ”puuttellisina” ja ”alempiarvoisina”, joita ”kykenevät” eurooppalaiset pyrkivät pelastamaan. (Markos, 2020, 1–3.)

Mannersin käsitys Euroopasta normatiivisena valtana luo ideologisen ylivoimaisuuden narratiivia: EU nähdään poikkeuksellisena kyetessään omaksumaan näennäisiä universaaleja arvoja toiminnassaan paremmin kuin muut toimijat. Markosin mukaan ongelmallista Mannersin argumentaatiossa koskien normatiivisen vallan teoriaa on se, kuinka kolmansien osapuolien odotetaan omaksuvan EU:n katsomat universaalit normit (Markos, 2020, 3). Markos esittää, kuinka Mannersin artikkeli sisältää myös ajatuksen siitä, että eurooppalaisten ”universaalien” normien hyväksyminen voisi muuttaa globaalia järjestelmää oikeudenmukaisempaan suuntaan (Markos, 2020, 3). Näin kuitenkin huomioidaan vain eurooppalaisten käsitys siitä, mikä on normaalia ja ylläpidetään eurooppalaisten arvojen ylivertaisuutta. On siis selvää, että mikäli Euroopan unionin nähdään harjoittavan ulkoisessa toiminnassaan normatiivisuutta, on siinä myös kääntöpuolensa.

---

³ Cotonoun kumppanuussopimus on Euroopan Unionin ja 79 Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren alueen maiden (AKT) välinen sopimus, jonka tavoitteisiin kuuluu köyhyyden poistamisen edistäminen, kumppanuusmaiden kestävä taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen kehityksen tukeminen sekä pyrkimys maiden talouksien integroimiseen maailmantalouteen (Eurlex, 2022).

Jotta on mahdollista ymmärtää ongelmien taustalla vaikuttavia tekijöitä, tulee siirtyä käsittelemään dekoloniaalisen teorian kirjallisuutta.

2.2 Dekoloniaalinen teoria

Dekoloniaalisen teorian kirjallisuudesta tutkimuksessani keskeisissä rooleissa ovat Arturo Escobarin (1984) käsitys kehityksestä koloniaalisen historian jatkumona sekä Sabelo Ndlovu-Gatshenin (2013) muotoilema vallan koloniaalisuuden tarkastelu afrikkalaisessa kontekstissa. Escobar keskittyy teoretisoinnissaan analysoimaan kehitysyhteistyön länsimaista perustaa. Ndlovu-Gatsheni puolestaan tuo esiin, kuinka kolonialismin ajalta peräisin olevat epäsymmetriset valtasuhteet ovat yhä läsnä kansainvälisissä suhteissa ja vaikuttavat vahvasti siihen, millaisina eurooppalaiset näkevät afrikkalaiset valtiot. Escobar ja Ndlovu-Gatsheni tarjoavat tutkimukseni analyysin viitekehyksen, jonka avulla tarkastelen EU:n rakentaman ja ylläpitämän normaalin ongelmallisuutta.

2.2.1 Kehitysyhteistyön länsimainen perusta

Akateemisessa keskustelussa koskien kehitysyhteistyötä on tuotu esiin, kuinka kehityksen diskurssit nojautuvat vahvasti länsimaisiin näkemyksiin kehityksestä, mikä ylläpitää eurosentristä maailmankuvaa sekä kolonialismin ajalta peräisin olevia epäsymmetrisiä valtasuhteita. (kts. esim. Brohman, 1995; Puije & Satzinger, 2025.) Arturo Escobar (1984) käsittelee kehitystä historiallisesti muodostuneena diskurssina. Historialliset olosuhteet, diskurssin rakenne itsessään sekä vallan ja tiedontuotannon suhteet ovat kehityksen diskurssin analysoinnin keskiössä.

Escobar tuo esiin historialliset olosuhteet kehityksen diskurssin taustalla. Ennen vuotta 1945 ei ollut muodostettu yleistä ja eksplisiittistä strategiaa ”alikehittyneenä” maailmana tunnettujen alueiden käsittelemiseksi. Toisen maailmansodan jälkeisten suurten muutosten ilmapiirissä strategia koskien ”alikehittyneen maailman” ongelmia ja niiden käsittelyä syntyi ja sai lopullisen muotonsa. Strategia konkretisoitui kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehityspankin (nykyinen Maailmanpankki) muodostaessa kattavat kehityksen ohjelmat. (Escobar, 1984, 384–385.) Kehityksen voidaan tulkita muodostuneen kansainvälisten toimijoiden intressiksi ja tekniseksi prosessiksi. Samanaikaisesti länsimailla vahvistui uskomus siitä, että myös ”köyhät”, ”alikehittyneet” valtiot rikastuisivat ja kehittyisivät avun myötä (Escobar, 1984, 385). Uudenlainen tieto koskien talouskasvua ja monimutkaisista järjestelmistä vahvistivat käsitystä siitä, että oikeanlaisella strategialla ja voimalla länsimainen kehitys ja onnellisuus olisi mahdollista saavuttaa globaalisti (Escobar, 1984, 385).

Kehityksen idean vakiinnuttaminen on tapahtunut strategioiden, instituutioiden ja ohjelmien ohella myös vahvasti diskursiivisella tasolla: kehitys ei ole ollut vain kansainvälisten instituutioiden tai avustusohjelmien tulos, vaan pikemminkin kehityksen mukaisten suhteiden vakiintuminen eri

länsimaiden ja kohdemaiden välillä. (Escobar, 1984, 386–387.) Kehityksen voidaan tulkita muodostuneen näin diskursiiviseksi sosiaaliseksi konstruktioksi.

Kehityksen käyttöönotto on historian aikana muodostunut kolmen päästrategian kautta, joista jokaiseen sisältyy normalisoivia elementtejä. Ensiksikin ongelmien asteittainen sisällyttäminen kehityksen piiriin loi tilanteen, jossa poikkeavuuksia, kuten ”alikehitys” ja ”lukutaidottomuus” oli määriteltävä ja niihin oli puututtava (Escobar, 1984, 387–388). Toiseksi kehitys professionalisoitiin, joka tapahtui kehitystä koskevien tieteenalojen perustamisella. Kohdemaiden luonnetta ja ongelmia pyrittiin selvittämään, luokittelemaan ja tuomitsemaan. Samalla kehityksen diskurssi alistettiin taloudellisille mekanismeille, jotka kumpusivat näennäisesti objektiivisesta tieteestä. (Escobar 1984, 387–388.) Kolmanneksi kehitys institutionalisoitiin eri tasoilla kansainvälisistä järjestöistä paikallistasolle. Verkoston kautta ihmiset ja yhteisöt sidottiin osaksi tiettyjä tuotannon kiertokulkuja, käyttäytymismalleja ja rationaalisuuksia. Prosessin seurauksena oli, että paikalliset vallan ja tiedon keskuksat hävitettiin ja tilalle valtaa tulivat käyttämään kehityksen diskurssin vakiinnuttamat kehitystoimistot. (Escobar, 1984, 388.) Kehityksestä ja kehittyvistä maista muodostettiin näin tutkimuksen kohde, jonka pohjalta länsimaat rakensivat oletetusti neutraalia ulkopoliittikaansa.

Kehityksen diskurssin juuret länsimaisessa tiedontuotannossa loi narratiivin, jossa kehittyvät valtiot ovat kyenneet kuvittelemaan vain sellaista tulevaisuutta, jonka eurooppalaiset heille kykenevät kuvittelemaan (Escobar, 2011, 39). Kehitysyhteistyön kamppaillessa edelleen koloniaalisen perintönsä kanssa tulisi keskiöön nostaa moninaisemmat tavat ymmärtää kehitys. Jo 1990-luvulla kasvava määrä tutkijoita ymmärsi, kuinka suuri osa kehittyvien maiden tyytymättömyydestä sekä haasteista kumpusivat alkuperäisten perinteiden, arvojen sekä instituutioiden syrjäyttämällä länsimaisten mallien edestä (Brohman, 1995, 129). Länsimaisten yhteiskuntamallien viemistä sivuutettaessa niiden soveltuvuus paikallisesti jo valmiiksi vaikeassa tilanteessa olevaan valtioon, on kuitenkin jatkettu myös maailman nuorimman valtion Etelä-Sudanin kohdalla. (kts. esim. Larson, Biar Ajak & Pritchett, 2013).

2.2.3 Vallan koloniaalisuus

Sabelo Ndlovu-Gatsheni (2013) tuo teoksessaan *Coloniality of Power in Postcolonial Africa: Myths of decolonization* esiin, kuinka afrikkalaiset tutkijat ovat pitkään vaatineet muutosta eurooppalaisamerikkalaisten ideoiden sekä instituutioiden käyttöön Afrikassa. He ovat peräänkuuluttaneet afrikkalaisten jälkikoloniaalisten valtioiden uudelleen- sekä jälleenrakentamista Afrikan historian, afrikkalaisen tiedon sekä arvojen pohjalta. Ndlovu-Gatsheni vastustaa taipumuksia, joilla afrikkalaiset tutkijat ja akateemikot typistetään alkuperäiskansojen

tiedonantajiksi. Hän korostaa sen merkitystä, että afrikkalaiset akateemikot tutkivat afrikkalaista historiaa ja nykyisyyttä teoreettisesti afrikkalaisten tiedontuotannosta käsin – ei muun maailman ehdoilla. (Ndlovu-Gatsheni, 2013, 5.) Ndlovu-Gatshenin teoretisoinnin hyödyntäminen analyysissäni tarjoaa vahvan dekoloniaalisen äänen EU:n ulkoisen toiminnan tutkimiseen.

Dekoloniaalisuudella tarkoitetaan poliittisten ja epistemologisten liikkeiden lisäksi ajattelun-, tietämisen- ja toimimisen tapaa. Sen keskiössä on epäsymmetristen valtasuhteiden sekä sellaisten tietämisen tapojen purkaminen, jotka ylläpitävät rodullisia, sukupuolitettuja sekä geopolittisiä hierarkioita. Samalla dekoloniaalisen ajattelun keskiöön nousee entisten imperialististen valtioiden vastuun esiintuominen. (Ndlovu-Gatsheni, 2015, 485, 487–488.)

Ndlovu-Gatsheni pyrkii dekoloniaalisessa teoretisoinnissaan ymmärtämään vallan koloniaalisuuden roolia sen muokatessa afrikkalaista kompleksista historiaa ja nykyisyyttä. Vallan koloniaalisuudella tarkoitetaan globaalia uskolonialismin mallia, joka alistaa rodun, työn, tilan sekä ihmiset kapitalistisille tarpeille ja eurooppalaisten ihmisten hyväksi. Vallan koloniaalisuus tuo esiin sen ongelmallisen kentän, jossa entiset siirtomaat edelleen sijaitsevat: kolonialismin aika on muodostanut epäsymmetrian, jossa länsimaat toimivat globaalin valtahierarkian huipulla kehittyvien maiden ollessa hierarkiassa alimmaisena. (Ndlovu-Gatsheni, 2015, 3.)

Koloniaalisuus on syntynyt eurooppalaisen edistyksen varjopuolista rotuun perustuvan kategorisoinnin myötä. Luokittelun keskiössä oli eurosentrismin synty identiteettien muotoilemisen prosessina, jossa kahtiajaot, kuten "alempiarvoinen-ylempiarvoinen", "irrationaalinen-rationaalinen", "primitiivinen-sivistynyt" sekä "perinteinen-moderni" synnyttiin. Binäärien synty oikeutti koloniaalisen valloittamisen sekä väkivallan ei-eurooppalaisia kohtaan sen muuttaessa perustavanlaatuisesti käsitystä ihmisyydestä. Eurooppa ymmärrettiin maailman sivistyksen keskustana ja kehityksen lakipisteenä, jonka rooli oli luoda sekä viedä edistystä kolmansille osapuolille. Afrikka puolestaan alistettiin pysyvästi. Näin ollen esimerkiksi nykyaikainen uusliberaali demokratia, joka näyttäytyy ratkaisuna kehitystä tarvitseville subjekteille, hälventää vallan koloniaalisuutta ja todellisuudessa ylläpitää 1600-luvulla luotuja rodullisia hierarkioita. (Ndlovu-Gatsheni, 2013, 16–18.)

Koloniaalisuuden käsitteellä viitataan siis pitkäaikaisiin kolonialismin aikana muodostuneisiin vallan rakenteisiin, jotka määrittävät yhä kulttuuria, työtä, subjektien välisiä suhteita sekä tiedontuotantoa. Suoran kolonialismin päätyttyä koloniaalisuuden jatkuminen ilmentää pysyvän ylivallan ilmiötä, joka on piilotettuina esimerkiksi diskursseissa ja kulttuureissa. (Ndlovu-Gatsheni, 2013, 16.) Koloniaalisuuden kriittinen tarkastelu mahdollistaa alistetun puolen näkemysten

tarkastelun, sen haastaessa hegemonisia eurooppalaisia paradigmoja, jotka ovat omaksuneet universaalin, neutraalin ja objektiivisen näkökulman.

Koloniaalisuuden muodot on mahdollista erotella vallan koloniaalisuuden (eng. *coloniality of power*) lisäksi tiedon koloniaalisuuteen (eng. *coloniality of knowledge*) sekä olemisen koloniaalisuuteen (eng. *coloniality of being*). (Ndlovu-Gatsheni, 2015, 7.). Tiedon koloniaalisuus kuvaa tilannetta, jossa länsimaisen edistyksen levittäminen on tapahtunut muiden kulttuurien syrjäyttämisen, subjektien alistamisen sekä kolonisoitujen kansojen mielten kolonisoinnin kautta. Tiedon koloniaalisuus ilmentääkin yhtä merkittävimmistä strategioista, joka ylläpitää eurooppalaisamerikkalaista hegemoniaa. (Ndlovu-Gatsheni, 2015, 3, 18.) Olemisen koloniaalisuus puolestaan kuvaa sekä vallan koloniaalisuuden, että tiedon koloniaalisuuden vaikutuksia entisten kolonisoitujen kansojen mielissä ja olemuksessa (Ndlovu-Gatsheni, 2015, 7–8, 18). Käsitteiden yhteen nivoutumisen vuoksi niitä ei tule ymmärtää toisistaan erillisinä vaan jatkuvassa toistensa kanssa vuorovaikutuksessa olevina ilmiöinä.

Tiedon koloniaalisuuden tarkastelu tuo ilmi, kuinka afrikkalainen tieto, ymmärrys sosiaalisista merkityksistä sekä tiedontuotannon tavat korvattiin eurosentrisillä epistemologioilla, joiden sisäänrakennettuna piirteenä oli objektiivisuus, tieteellisyys, universaalius ja käsitys sen ainoasta totuudenmukaisuudesta (Ndlovu-Gatsheni, 2013, 8, 18). Valistuksen ajalta lähtien eurooppalaiset pyrkivät levittämään tietoaan samalla syrjäyttäen muita totuuslähteitä. Huomionarvoista on, että afrikkalaiset eivät ole kyenneet vapautumaan tiedollisesta kolonisaatiosta, joka edelleen vaikuttaa subjektien mieliin sekä ymmärtämisen tapoihin. Länsimaisen tiedon hegemonisen aseman ongelma ei koske ainoastaan ongelmaa muiden tietämisen tapojen sivuuttamisesta vaan myös länsimaiden mahdollisuudesta muokata globaaleja arvoja ja käytänteitä, joita pyritään pakottamaan afrikkalaisille. (Ndlovu-Gatsheni, 2013, 20.) Normien ja sääntöjen vieminen Afrikan maihin on vakiinnutettu läntisten valtioiden ja organisaatioiden toimesta, mikä vahvistaa globaalin valtahierarkian epäsymmetriaa. (Ndlovu-Gatsheni, 2015, 3.) Normien ja sääntöjen viemistä kuvastaa osuvasti Euroopan unionin normatiivisen vallan teoria, jonka keskiössä on EU:n ydinarvojen edistäminen kansainvälisissä suhteissa juurruttaen näin länsimaisen tiedon, käytänteiden ja arvojen oletettua universaaliutta.

Edellä esitellyt kehityskulut auttavat ymmärtämään afrikkalaisten valtioiden nykyisyyttä. Afrikkalaiset valtiot kärsivät niin kutsutuista heikoista nationalismeista, jotka peittävät alleen etnisyyksiä ja alueellisuuksia (Ndlovu-Gatsheni, 2013, 24). Syy heikoille nationalismeille kumpuaa tiedon ja subjektien kolonisoinnista, joiden myötä yhteisöjen sosiaaliset perustat ovat muotoutuneet vääristyneistä ja heikoista tietämisen muodoista. Entisissä kolonisoiduissa valtioissa kärsitään yhteisymmärryksen puutteesta, koskien esimerkiksi kuulumisen ja kansalaisuuden kysymyksiä sekä

poliittisen järjestelmän koheesiota. Tuloksena tästä ovat jatkuvat konfliktit, sodat ja väkivaltaisuudet. (Ndlovu-Gatsheni, 2013, 24.) Voidaankin pohtia johtuvatko myös Etelä-Sudanin konfliktoitunut tilanne ja sisällissodat osittain heikosta nationalismista.

Edellä esiteltyt historialliset prosessit ovat muodostaneet epistemologisen riippuvuussuhteen, jonka voidaan nähdä olevan Afrikan taloudellisten, poliittisten ja sosiaalisten ongelmien perustan. (Ndlovu-Gatsheni, 2013, 47–48.). Prosessit, joissa epistemologinen riippuvuus synnyttiin, ovat olleet hyvin haitallisia Afrikalle. Länsimaat nousivat edustamaan "heitä, joilla on" - koskien esimerkiksi demokratiaa, sivistystä ja taloudellista kehitystä. Afrikkalaiset valtiot puolestaan representoitiin "heiksi, joilla ei ole". (Ndlovu-Gatsheni, 2013, 49.) Näin muodostui tilanne, jossa länsimaat ovat ymmärtäneet paternaaliseksi oikeudekseen tukea, avustaa sekä neuvoa edistyksestä sivuun jääneitä afrikkalaisia. Ndlovu-Gatshenin teoretisointi paljastaa, kuinka nykyinen käsitys Afrikasta on hegemonisen aseman saavuttaneiden ideoiden, käytäntöjen ja arvojen konstruktio, jotka ovat alistaneet sen vakiinnuttamalla eurooppalaisen sivilisaation kehityksen huipulle.

3. Tutkimuksen metodi ja aineisto

3.1 Kriittinen diskurssianalyysi

Tutkimuksen metodina on laadullisiin tutkimusmenetelmiin kuuluva kriittinen diskurssianalyysi. 1980-luvulta juontuvan kriittisen diskurssianalyysin juuret perustuvat muiden muassa retoriikkaan, tekstilingvistiikkaan, filosofiaan sekä sosiaalipsykologiaan (Wodak, 2013, luku 1). Kriittisen diskurssianalyysin keskeisimpänä kehittäjänä pidetään muiden muassa Norman Fairclough'ta (Blommaert & Bulcaen, 2000, 447; 454), jonka muodostamaan analyysikehykseen tutkimuksessani nojaan. Diskurssianalyysi on monia menetelmällisiä sovelluksia salliva metodi, jonka keskiössä on sosiaalinen konstruktionismi: kieli nähdään käytäntönä, joka maailman kuvaamisen lisäksi uusintaa, muuttaa ja rakentaa sosiaalista todellisuutta. (Jokinen ym., 2016, luku 1; Jyväskylän yliopisto, 2025.)

Fairclough'n mukaan diskurssit ovat tapoja, joilla kuvataan materiaalisen maailman, mielellisen maailman ja sosiaalisen maailman prosesseja, suhteita ja rakenteita. Edellä mainittuja näkökulmia maailmasta on mahdollista representoida eri tavoin. Diskurssien ollessa tapoja kuvata ja ymmärtää maailmaa kumpuavat ne väistämättä erilaisista sosiaalisista suhteista, joita ihmisillä on ympäröivään maailmaan. Nämä sosiaaliset suhteet määrittävät ihmisten asemoitumisesta maailmaan, heidän sosiaalisista ja henkilökohtaisista identiteeteistä sekä sellaisista suhteista, joissa yksilöt ovat toisiinsa nähden. Näin ollen diskurssit eivät siis ainoastaan kuvasta ympäröivää todellisuutta. Diskurssit kuvaavat myös kuviteltuja (eng. *imaginaries*) mahdollisia maailmoja ja

liittyvät täten vahvasti siihen, miten maailmaa pyritään muuttamaan tiettyihin suuntiin. (Fairclough, 2003, 124.)

Kriittisen diskurssianalyysin keskiössä on piilossa olevien syy-seuraussuhteiden tutkiminen diskursiivisten käytäntöjen ja tekstien sekä sosiaalisten ja kulttuuristen rakenteiden, suhteiden ja prosessien välillä. Metodi pyrkii tunnistamaan, miten diskursiiviset käytännöt ja sosiaaliset rakenteet syntyvät ja muotoutuvat valtasuhteista sekä niistä seuranneista kamppailuista. (Pynnönen, 2013, 28–29.) Dekoloniaalisen teorian kirjallisuus ja kriittinen diskurssianalyysi tukevat tästä syystä hyvin toisiaan, sillä molemmat pyrkivät tarkastelemaan epäsymmetrisiä rakenteellisia valtasuhteita. Kriittinen diskurssianalyysi keskittyy myös tutkimaan, miten ei-ilmeisinä pidettyjen diskurssien ja yhteiskunnan välisten suhteiden läpinäkymättömyys toimivat valtaa ja hegemoniaa ylläpitävinä ja oikeuttavina tekijöinä (Fairclough, 1993, 135). Samalla pyritään tunnistamaan, missä suhteessa diskurssit ovat toisiinsa nähden (Fairclough, 1989, 28–29).

Kriittisen diskurssianalyysin lähtöoletuksena on käsitys alistussuhteista. Analyysissa kuvataan, selitetään ja kritisoidaan sellaisia diskursseja, jotka epäsuorasti vaikuttavat jaettuihin tieto- ja uskomusjärjestelmiin. (Pynnönen, 2013, 16–22; 29.) Diskursseilla on näin ollen merkittävää valtaa niin sosiaalisten rakenteiden ja instituutioiden ylläpidossa kuin myös niiden muutoksessa. Kriittisen diskurssianalyysin ensimmäinen osa tutkimuksessani muodostuu tekstitason analyysistä (Fairclough, 2003, 2–3), jonka avulla pyrin tunnistamaan diskursseja, joissa EU rakentaa ja ylläpitää normaalin käsityksiä. Samalla on mahdollista tutkia normaalin käsitysten hegemonista asemaa. Tekstianalyysi tutkimuksessani rakentuu siitä, miten sosiaalisia prosesseja ja toimijoita representoidaan, millaisia olettamuksia maaohjelmassa tehdään, mihin tekstin laatija (EU) on sitoutunut sekä siitä, miten erilaisia sosiaalisia käytäntöjä ja prosesseja legitimoidaan (kts. esim. Fairclough, 2003).

Representaatiolla tarkoitetaan tapaa kuvata tiettyjä sosiaalisia ilmiöitä (Fairclough, 2003, 193). Tekstistä tutkitaan tällöin sitä, mitä sosiaalisia ilmiöitä tekstissä esiintyy ja mitä on poissuljettu sekä sitä, mitkä elementit ovat eniten esillä. Näiden lisäksi pyritään selvittämään, miten erilaisia prosesseja ja sosiaalisia toimijoita kuvataan. (Fairclough, 2003, 154.) Prosessien representaatiota voidaan tutkia tarkastelemalla muiden muassa tekstissä esiintyviä nominalisointeja, jossa lauseen pääsana on muutettu nominilausekkeeksi. Tällöin prosessit kuvataan itsestään tapahtuviksi ilman toimijaa, mikä häivyttää niin toimijoiden vastuuta kuin myös eroavaisuuksia. (Fairclough, 2003, 143–144.) Maaohjelman tutkimisen kontekstissa nominalisaatiot koskevat ilmauksia, joissa kuvataan, kuinka esimerkiksi kehitys itsessään ilman toimijaa voisi saada aikaan haluttuja lopputuloksia. Sosiaalisten toimijoiden representaation tarkastelun keskiössä on puolestaan se, kuvataanko toimijat aktiivisena vai passiivisena sekä kuinka laajasti toimijat sisällytetään tekstiin

(Fairclough, 2003, 145). Sosiaalisten toimijoiden representaation tarkastelussa keskityn siihen, kuinka laajasti Etelä-Sudanin ääni on maaohjelmassa nähtävillä sekä kuvataanko toimijat (EU ja Etelä-Sudan) aktiivisina vai passiivisina.

Tiettyjen representaatioiden luonnollistaminen eli se, että ne nähdään neutraaleina ja itsestään selvinä on merkittävä osa diskurssien hegemonista kamppailua (Fairclough, 1989, 91–92; Fairclough, 2003, 218). Representaatioiden luonnollistaminen legitimoii sellaisia näkökulmia ja prosesseja, joiden väitetään olevan universaaleja (Fairclough, 2003, 226). Diskurssien sisältämät luonnollistamiset hälventävät niiden ideologista luonnetta. Samalla ne ilmenevät neutraaleina, mikä ylläpitää virheellistä kuvaa siitä, että kyseiset luonnollistamiset voitaisiin nähdä sijoittuvan ideologioiden ulkopuolelle. (Fairclough, 1989, 92.) Tässä tutkimuksessa representaatioiden luonnollistaminen on vahvasti yhteydessä siihen, millaista normaalin käsitystä diskurssit ylläpitävät ja rakentavat. Prosessit, jotka esitetään luonnollisina tai itsestään selvinä kuvataan samalla myös yleisesti hyväksytyinä (kts. esim. Fairclough, 1989, 84–85). Huomionarvoista on, että tällaiset luonnollistumat ovat aina ideologisia (Fairclough, 1989, 92). Täten normaaleina esitettyjä prosesseja tai ilmiöitä ei voida ymmärtää vapaiksi ideologisuudesta. Yleisesti hyväksytyinä pidettävät ilmiöt ja prosessit heijastelevatkin sitä, kenellä on valta muodostaa luonnollistumia (Fairclough, 1989, 92), ja muovaavat siten sitä, mitä pidetään normaalina.

Representaation lisäksi tekstien voidaan nähdä toimivan ideologisesti, mikäli ne tekevät olettamuksia siitä, mitä on olemassa, miten asiat ovat, miten asiat voisivat olla tai miten asiat tulevat olemaan (Fairclough, 2003, 55). Olettamukset sisältyvät diskursseihin ja niiden keskiössä on eriväisyyksien vähentäminen olettamalla jaettu yhteisymmärrys (Fairclough, 2003, 58; 41). Olettamuksilla pyritään yleistämään tiettyjä partikulaarisia merkityksiä, joiden tavoitteena on saavuttaa ja ylläpitää hegemonista asemaa. Tämän voi Fairclough'n mukaan ymmärtää ideologisena toimintana. (Fairclough, 2003, 58.) Hegemonisen aseman ylläpitämiseen sisältyy vahvasti kyky muokata yhteisen jaetun ymmärryksen luonnetta ja sisältöä. Samalla merkitykset, joita pidetään itsestään selvinä palvelevat parhaiten olemassa olevia valtasuhteita. (Fairclough, 2003, 58.)

Myös olettamusten voidaan nähdä paljastavan sellaisia käsityksiä normaalista, jotka ovat ideologisesti muodostuneita. Olettamusten pyrkiessä yleistämään tiettyjä merkityksiä muokkaa se tällöin diskurssia siitä, mitä pidetään normaalina (kts. esim. Forsberg, 2011, 1184). Tutkimalla tekstissä esiintyviä olettamuksia on mahdollista selvittää, millaista käsitystä normaalista EU maaohjelmassa rakentaa ja pohjautuvatko nämä olettamukset ideologialle. Siitä huolimatta, että aineistona on Euroopan komission laatima strategiadokumentti, joka pohjautuu EU:n arvoille säädelleen sen toimintaa Etelä-Sudanissa, on maaohjelman sisältämien olettamusten tutkiminen relevanttia. EU on korostanut kehitysyhteistyössään Afrikan valtioiden kanssa tasavertaista

kumppanuutta, joka on kuitenkin tutkimusten valossa osoittautunut epäsymmetriseksi valtasuhteeksi (kts. esim. Adetula & Osegbue, 2020). Unioni olettaa toimivansa kehitys yhteistyössä tasavertaisen kumppanuuden mukaisesti, mutta todellisuudessa toiminta ilmentää valtahierarkiaa EU:n ja kohdemaiden välillä. Tästä syystä EU:n tekemiä olettamuksia Etelä-Sudanin maaohjelmassa tulee tunnistaa sekä tarkastella kriittisesti.

Se mihin tekstin laatijat ovat sitoutuneita tulevat ilmi modaliteetteja ja arviointeja tarkastelemalla. Modaliteetit osoittavat, mitä laatijat pitävät totena ja välttämättömänä. Modaliteetit voidaan erotella episteemisiin modaliteetteihin sekä deonttisiin modaliteetteihin. Episteemiset modaliteetit viittaavat ilmauksiin, jossa väittämät ilmaistaan totuuksina tai faktoina. Deonttisia modaliteetteja tekstistä on puolestaan mahdollista löytää etsimällä verbejä, jotka ilmaisevat velvollisuuksia, kuten: "voida, aikoa, täytyä". (Fairclough, 2003, 219; 167–168.) Modaliteettien avulla on mahdollista tarkastella, millaisiin arvottaviin totuuksiin ja velvollisuuksiin EU ulkoisessa toiminnassaan nojaa.

Arvioinnit sen sijaan kuvastavat sitä, mitä tekstin laatijat pitävät toivottavana tai vältettävänä, hyvänä tai huonona. Arviointeja tarkastelemalla tekstistä pyritään löytämään ilmauksia, joissa tehdään suoria arvottavia väittämiä tai piileviä arvo-olettamuksia. (Fairclough, 2003, 215.) Koska normaali voidaan määritellä hyväksi ja yleisesti hyväksytyksi, nivoutuu normaalin tarkastelu väistämättä siihen, mitä EU pitää toivottavana ja hyvänä. tämän lisäksi tarkastelemalla tekstissä esiintyviä arviointeja, voidaan arvioida niiden myötävaikutuksia suhteessa tekstissä esiintyviin legitimointeihin (Fairclough, 2003, 215).

Viimeisenä tarkastelun kohteena analyysissäni on tekstissä esiintyvä legitimointi, johon kaikki sosiaaliset järjestelyt perustuvat (Fairclough, 2003, 219). Legitimoinnilla tarkoitetaan tekstissä esiintyvien sosiaalisten toimintojen oikeuttamista, mikä tapahtuu erilaisten argumentaatiostrategioiden avulla. Auktoriteettiperustaisissa argumenteissa vedotaan institutionaalisoiutuneisiin auktoriteetteihin, kuten lakiin, tapoihin tai toimijoihin. (Fairclough, 2003, 98.) Vetoaminen esimerkiksi Yhdistyneiden kansakuntien kestävä kehityksen tavoitteisiin ja sen käyttäminen kehitystuen oikeuttamisen perustana on auktoriteettiperusteinen argumentaatiostrategia. Toinen tapa legitimoida toimintaa on rationalisointi (Fairclough, 2003, 98). Rationalisoinnilla viitataan toiminnasta saatuihin hyötyihin (Fairclough, 2003, 98). EU:n Etelä-Sudanin maaohjelman ollessa lähtökohtaisesti kohdemaan oloja parantamaan pyrkivä dokumentti voidaan olettaa, että tekstissä esiintyy paljon ilmauksia kehitystuen hyödyllisyydestä.

Tekstianalyysin avulla pyrin siis tunnistamaan millaisia EU:n normaalin käsityksiä rakentavia ja ylläpitäviä diskursseja maaohjelmassa esiintyy. Kriittinen diskurssianalyysi ei kuitenkaan ole vain tekstianalyysia. (Fairclough, 1989, 108). Tekstissä esiintyvät ideologisesti muotoutuneet ilmaukset

tulee liittää laajempiin sosiaalisiin konteksteihin, jotta kielen ja vallan suhdetta on mahdollista tarkastella kriittisesti (Fairclough, 1989, 4). Tämän vuoksi analyysini muodostuu myös siitä, kuinka maaohjelmassa esiintyvät diskurssit asettuvat valtasuhteita kriittisesti tutkivan dekoloniaalisen teorian kirjallisuuteen. Analyysini on teorialähtöinen, sillä diskurssien tunnistamista ohjaa tutkimuksessani normatiivisen vallan teoria, josta myös työni tutkimuskysymys kumpuaa. Lisäksi dekoloniaalisen teorian viitekehys tarjoaa näkökulman, josta diskurssien kriittinen analysoiminen rakentuu. Analyysissa esiintyvät sitaattit on käännetty itse maaohjelman alkuperäiskielestä.

Kriittistä diskurssianalyysia tehdessä tutkijan tulee huomioida kriittisesti myös oma positionaalisuutensa. Tutkijan on huomioitava alisteisuutensa diskursseille ja kuvata selkeästi oma roolinsa, sillä ne vaikuttavat tutkimuksessa tehtyihin rajauksiin ja valintoihin. Metodista käyttäessä tutkija osallistuu diskurssin rakentamiseen tuottaessaan tekstiä tehden samalla valintoja siitä, mitkä äänet saavat tilaa ja mitkä eivät. (Pynnönen, 2013, 34–36.)

3.2 Oma positionaalisuus

Oman positionaalisuuteni kannalta on huomioitava, että itse eurooppalaisena tulen kriittisesti arvioimaan EU:n Etelä-Sudanin maaohjelmassa esiintyviä diskursseja. Eurooppalaisuudellani on väistämättä vaikutuksia siihen, mihin diskursseihin keskityn ja mitä asioita aineistosta tuon esiin. Huolimatta siitä, että olen pyrkinyt tutkimuksessani käyttämään vaihtoehtoisia ääniä (kts. esim. Ndlovu-Gatsheni 2013; 2015) ovat esimerkiksi Euroopan unionin ulkoista toimintaa koskevat tutkimukset sekä normatiivisen vallan teoriaan keskittyvä kritiikki pääsääntöisesti länsimaiseen tiedontuotantoon nojaavia (kts. esim. Staeger, 2015; Markos, 2020). Huomionarvoista on myös, että käyttäessäni metodina englantilaisen Norman Fairclough'n kriittistä diskurssianalyysia tulen eittämättä ainakin osittain tutkimaan aineistoa länsimaisten linssien läpi. Koen kuitenkin, että kriittinen diskurssianalyysi antaa mahdollisuuden purkaa mahdollisia eurosentrisiä näkökantoja koskien sitä, mitä EU pitää normaalina. Analysoidessani aineistoa afrikkalaisen tutkijan Ndlovu-Gatshenin teoretisoinnin avulla pyrin lievittämään omaan asemoitumiseeni ja käyttämieni tiedonlähteiden aiheuttamaa ristiriitaa.

3.3 EU:n Etelä-Sudanin tasavaltaa koskeva monivuotinen maaohjelma

Tutkimukseni aineistona toimii EU:n Etelä-Sudanin tasavaltaa koskeva strateginen dokumentti vuosille 2021–2027. Ohjelma on perustettu osana Globaali Eurooppa-ohjelmointia, jonka avulla EU määrittellee keskipitkän ja pitkän aikavälin kansainvälisen yhteistyönsä painopisteitä (Euroopan komissio, 2025). Maaohjelma on tuotettu osana EU:n globaalistrategiaa ja kehitysyhteistyötä ohjaavia sopimuksia. Teksti asettuu näin osaksi laajaa tekstien verkostoa, johon kuuluvat EU:n sopimukset ja ohjelmat koskien kolmansia osapuolia. Maaohjelma on byrokraattinen teksti, jonka

sosiaalisesti vakiintuneet käytänteet ohjaavat sen sisältöä ja muotoa. (kts. esim. Fairclough, 2003, 30.)

EU:n Etelä-Sudanin maaohjelmaa nojaa Afrikan sarven strategiaan, YK:n agenda 2030 ohjelmaan sekä kestäväen kehityksen tavoitteisiin. Näiden lisäksi maaohjelmaa ohjaavat Pariisin ilmastopöytäkirja, Addis Abeban toimintaohjelma, Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikan globaalistrategia ja eurooppalainen konsensus kehityksestä (eng. *European Consensus on Development*). Maaohjelma toimii jatkumona vuonna 2021 vanhentuneelle Etelä-Sudanin tasavallan kansallisen kehityksen strategialle. Vuoden 2011 valtion itsenäistymisen jälkeen Etelä-Sudanissa ei ole ollut EU:n kehitystuen ohjelmaa alueelle. Vuoden 2013 sisällissodan puhkeaminen ei mahdollistanut EU:n yhden maan strategian seurantaan tai toteuttamista. (Euroopan komissio, 2020.) Tästä syystä monivuotinen maaohjelma on ensimmäinen strateginen ohjelma Etelä-Sudanissa sen itsenäistymisen jälkeen.

EU:n Etelä-Sudanin kehitystuki on koordinoitu yhteistyössä jäsenvaltioiden Saksan, Ranskan, Alankomaiden sekä Ruotsin kanssa. EU ja sen edellä mainitut jäsenmaat ovat luoneet EU:n Etelä-Sudanin maaohjelman. Kolme pääprioriteettialuetta maaohjelmassa ovat (1) vihreä ja kestävä talous, (2) inhimillinen kehitys sisältäen erityisesti koulutuksen ja terveyden sekä (3) hyvä hallinto, rauha ja oikeusvaltioperiaate. Maaohjelmassa määritellyt riskit koskien EU:n toimia pääprioriteetti-osa-alueilla liittyvät aseellisista konflikteista johtuvaan turvattuuteen sekä ilmastonmuutoksen aiheuttamaan epävakauteen. Kaikki EU:n toimet tähtäävätkin näistä syistä mahdollisimman tehokkaaseen konfliktien ehkäisyyn. (Euroopan komissio, 2020.)

4. Kriittinen analyysi normaalia rakentavista diskursseista

Maaohjelmassa tunnistetuista diskursseista vahvimpaan asemaan nousee avunantaja-avunvastaanottaja diskurssi. Asetelma siitä, että EU on aktiivinen avunantaja ja Etelä-Sudan puolestaan passiivinen avunvastaanottaja on esillä läpi maaohjelman. Avunantaja-avunvastaanottaja diskurssi luo myös perustan universaalien arvojen, kehityksen sekä markkinatalouden diskurssille. Epäsymmetrinen valtasuhde mahdollistaa EU:n universaaliksi luonnehdittujen arvojen, kehityksen sekä markkinatalouden piirteiden ja mekanismien edistämisen Etelä-Sudanissa. Universaalien arvojen diskurssi legitimoii avunantaja-avunvastaanottaja diskurssin hegemonista asemaa pitäen yllä EU:n ylivaltaa koskien niin tiedontuotantoa kuin arvoja. Kehityksen ja markkinatalouden diskurssit nivoutuvat vahvasti yhteen. Markkinatalouden piirteiden omaksuminen nähdään tekstissä palvelevan kehityksen toteutumista.

4.1 Avunantaja-avunvastaanottaja diskurssi

Avunantaja-avunvastaanottaja diskurssi rakentuu maaohjelmassa EU:n aktiivisen avunantajan roolin ja Etelä-Sudanin passiivisen avunvastaanottaja asetelman myötä. Diskurssi paljastaa myös toimijoiden epäsymmetrisen valtasuhteen normalisoitua asemaa. Tämä tulee ilmi esimerkiksi Etelä-Sudanin äänen ollessa vain maaohjelmaa taustoittavassa (Fairclough, 2003, 145) roolissa. Diskurssia legitimoidaan auktoriteettiperustaisella sekä rationalisointia hyödyntävillä argumentaatiostrategioilla. Samalla se ilmentää, kuinka EU rakentaa ja ylläpitää avunantaja-avunvastaanottaja roolien yleistä hyväksyttävyyttä maaohjelmassa.

Avunantaja-avunvastaanottaja diskurssin keskiöön nousee, kuinka EU ja Etelä-Sudan maaohjelmassa kuvataan. EU representoidaan maaohjelmassa aktiiviseksi toimijaksi, joka ”tukee, avustaa, vahvistaa, puuttuu ja parantaa” Etelä-Sudanin toimintaa (Euroopan komissio, 2020, 3, 6, 7, 11). Tämä tulee ilmi esimerkiksi EU:n ilmaistessa tukitoimiaan koskien hyvää hallintoa, rauhaa ja oikeudenmukaisuusperiaatetta:

”EU jatkaa kansalaisten osallistumisen ja edustuksellisuuden parantamista julkisissa ja taloudellisissa päätöksentekoprosesseissa [...]”⁴

EU esittää omaavansa kyvyn Etelä-Sudanin poliittisen osallistumisen parantamiseksi. Esimerkiksi näin EU kuvaa itsensä maaohjelmassa asemaan, jossa sen omaama tieto on läpi eri kehitysyhteistyön sektoreiden edistyksellisempää kuin Etelä-Sudanin. EU ilmaisee olevansa valmis tukemaan institutionaalisten ratkaisujen rakentamista kaikkien prioriteettialueiden sääntelylle (Euroopan komissio, 2020, 3). Tämä kuvaa EU:n roolia kaikkien kehitysyhteistyön alueiden sääntelyn tukijana. Maaohjelmassa EU representoidaan asemaan, jossa se omaa tiedolliseen ylivertaisuuteen perustuvaa valtaa ohjata esimerkiksi kohdemaan sääntelyä. Toistuvat kuvaukset siitä, kuinka EU tukee, avustaa, vahvistaa, puuttuu ja parantaa, luonnollistavat sen aktiivista roolia avunantajana ja hegemonisoi diskurssia, jossa EU esiintyy tiedollisen ylivallan omaavana avuntarjoajana (kts. esim. Fairclough, 1989, 91–92; Fairclough, 2003, 218).

Etelä-Sudan kuvataan maaohjelmassa pääosin heikoksi, konfliktoituneeksi sekä hitaasti kehittyväksi. Tuodessaan esiin toimintansa oikeutusta, EU keskittyy lähinnä kuvaamaan Etelä-Sudanin heikkoa statusta, kauheita elinolosuhteita sekä tarvetta tuelle, sillä maa ei ole kyennyt edistämään vakauttaan ja resilienssiään. (Euroopan komissio, 2020, 4.) Edellä mainitun epävakauden nähdään olevan passiivimuotoisesti ”ihmisen aiheuttamaa” (Euroopan komissio, 2020,

---

⁴ ”The EU will continue enhancing citizen’s participation and representation in public and economic decision making processes [...]” (Euroopan komissio, 2020, 3).

4). Sen lisäksi, että Etelä-Sudan kuvataan epävakana ja konfliktoituneena, EU luonnehtii maan vakauden olevan sille geopoliittinen ja strateginen intressi (Euroopan komissio, 2020, 0).

Huomionarvoista on, että Etelä-Sudanin ääni maaohjelmassa jää hyvin vähäiseksi. Tekstissä kuvataan, kuinka Etelä-Sudanin kansalaisyhteiskuntaa on konsultoitu tarpeiden kartoittamiseksi ja yhteistyötä kohdemaan kanssa on tehty vuodesta 2011 (Euroopan komissio, 2020, 0, 1). Ohjelmassa ei kuitenkaan tuoda esiin, millaisia konsultaatioita on toteutettu ja mitä ne ovat sisältäneet. Dialogin puutteellinen kuvaus luo kuvaa ristiriidasta, jossa kumppanimaata kuullaan toimintaa suunniteltaessa, mutta itse toimintaa ohjaavassa strategiassa Etelä-Sudanin ääni ei ole esillä. Etelä-Sudanista rakentuu näin väistämättä kuva passiivisena avunvastaanottajana.

Asetelma, jossa EU näkee Etelä-Sudanin puutteellisena sekä omaavansa kohdemaan sijaan tietoa siitä, mitä kehitys vaatii, tulee ilmi ilmauksissa, jossa EU tukee pätevien opettajien (Euroopan komissio, 2020, 9) sekä EU:n tiedon siirtämisestä hyötyvien tuomareiden (Euroopan komissio, 2020, liite s. 4) määrän kasvua. Ilmaukset sisältävät representaatiota EU:sta toimijana sekä eteläsudanilaisista, jonka lisäksi ne esittävät olettamuksen paikallisten opettajien epäpätevyydestä ja tuomareiden omaavan tiedon puutteellisuudesta.

Avunantaja-avunvastaanottaja diskurssia ylläpitävät olettamukset siitä, että Etelä-Sudanin miltei jokaista yhteiskunnan osa-alueella on EU:n tarkkailtava sekä tuettava:

”Asiaankuuluvien sääntöjen ja kehysten perustamista ja täytäntöönpanoa voidaan tukea ympäristönsuojelussa [...], luonnonvarojen hallinnassa, sukupuolisensitiivisyydessä, ihmisoikeuksissa, työntekijöiden oikeuksissa, liiketoimintaympäristössä, sananvapaudessa, terveydessä, koulutuksessa, kriisivalmiudessa [...] ja/tai millä tahansa muulla relevantilla osa-alueella.”⁵

Se, että EU ymmärtää voivansa tukea Etelä-Sudania lähes jokaisella yhteiskunnan osa-alueella ilmentää olettamusta siitä, että EU omaisi tietoa ja kompetenssia, jota Etelä-Sudan ei avuntarvitsijana omaa. Tämä luo kuvaa ilmiöstä, jossa eurooppalaisten tuottama ja hallitsema tieto on ylivertaista ja oikeaa sen samalla oikeuttaen Etelä-Sudanin sivistämistä. EU näkee Etelä-Sudanin sivistämisen myös velvollisuutenaan. Deonttisia modaliteetteja esiintyykin tekstissä esimerkiksi EU:n todetessa, että sen täytyy jatkaa Etelä-Sudanin tukemista (Euroopan komissio, 2020, 6).

---

⁵ ”The establishment and enforcement of relevant regularity frameworks on the protection of the environment (e.g. pollution of the oil extractive business and deforestation), natural resource management, gender responsiveness, human rights, labour rights, business climate, freedom of expression/inclusive public participation, health, education, crisis response preparedness (including civilian protection mechanism as appropriate) and/or any other relevant area may also be supported.” (Euroopan komissio, 2020, 11).

Ilmaus sisältää velvollistavan väitteen (Fairclough, 2003, 167–168, 219.), jossa EU sitoutuu jatkamaan interventioita ja näin myös avunantajan rooliaan, joiden perustana on länsimainen tieto.

Avunantaja-avunvastaanottaja diskurssia legitimoidaan tekstissä vetoamalla auktoriteettiin sekä rationalisoimalla rooleista kumpuavia hyötyjä. YK:n Agenda 2030:een ja kestäväen kehityksen tavoitteisiin vetoamalla (Euroopan komissio, 2020, 0, 5, 6, 13) EU legitimoii asemaansa avunantajana edistämässä universaalien, yleisesti hyväksytyin auktoriteetin tavoitteita. Samalla tavoitteilla legitimoidaan Etelä-Sudanin asemaa avunvastaanottajana, sillä ne asettuvat kohdemaalle standardeiksi, jotka sen tulee avun myötä saavuttaa. EU myös korostaa apunsa hyötyjä esimerkiksi toteamalla, että sen tuella on mahdollista saavuttaa uskottavia institutionaalisia askelia kohti parempia lopputuloksia. Tämän lisäksi EU ilmaisee tukensa omaavan vahvaa muutosvoimaa (Euroopan komissio, 2020, 5). Korostamalla toiminnasta saatavia hyötyjä (Fairclough, 2003, 98) EU legitimoii sekä asemaansa avunantajana että Etelä-Sudania avunvastaanottajana.

Vaikka maaohjelmassa mainitaan Etelä-Sudanin olevan kumppanuusmaa ja maaohjelma perustuu kumppanuuteen (Euroopan komissio, 2020, 0–1), paljastaa edellä esitelty diskurssi jo aikaisemmissa tutkimuksissa (kts. esim. Carbone, 2015; Akokpari, 2016; Adetula & Osegbue, 2020) osoitetun ongelmallisen ilmiön, jossa avunantaja-avunvastaanottaja asetelmasta ei todellisuudessa ole päästy irtautumaan. Diskurssissa EU kuvataan aktiiviseksi avunantajaksi ja Etelä-Sudan puolestaan passiiviseksi avunvastaanottajaksi. Samalla diskurssi tuo esiin oletuksia koskien eurooppalaisen tiedon ylivertauisuutta, muutosvoimaa ja hyötyjä, joilla oikeutetaan Etelä-Sudanin sivistämistä ja auttamista. Siitä huolimatta, että kehitysyhteistyö verkoillaan kumppanuudeksi, esiintyvät avunantaja- ja avunvastaanottajaroolit tekstissä neutraaleina ja luonnollisina.

Avunantaja-avunvastaanottajadiskurssissa rakennetaan ja ylläpidetään käsitystä avunantaja-avunvastaanottaja asetelman yleisestä hyväksyttävyydestä. Läpi maaohjelman EU kuvataan aktiivisena toimijana, joka omaa tiedolliseen ylivaltaan perustuvan avunantajaroolin. Etelä-Sudan puolestaan kuvataan passiivisena, apua tarvitsevana kohdemaana. Roolit oletetaan yleisesti hyväksytyiksi, ja ne esiintyvät kyseenalaistamattomina läpi maaohjelman. Roolien ollessa normalisoidut ja kyseenalaistamattomat ylläpitävät ne luonnollista asetelmaa avunantajasta ja avunvastaanottajasta. Näin myös ylläpidetään kuvaa EU:n ja Etelä-Sudanin epäsymmetrisen valtasuhteen luonnollisuudesta ja siten normaaliudesta (kts. esim. Fairclough, 1989, 91–92). Diskurssi ilmentää myös Forsbergin muotoilemaa käsitystä siitä, kuinka se mikä ymmärretään normaaliksi, ei aina omaa eettistä perustaa (Forsberg, 2011, 1184). Avunantaja-avunvastaanottaja asetelma paljastaa, kuinka kehitysyhteistyössä avun antamisessa ei välttämättä ole kyse pelkästä eettisestä toiminnasta, vaan myös ideologisista pyrkimyksistä määritellä sitä, mitä kohdemaassa pidetään normaalina.

Avunantaja-avunavastaanottaja diskurssi ilmentää vahvasti kolonialismin aikana syntyneiden epäsymmetristen valtasuhteiden jatkuvuutta. Diskurssi paljastaa, kuinka EU ymmärtää itsensä osana eurooppalaista sivistyksen keskusta (kts. esim. Ndlovu-Gatsheni, 2013, 18). Tämä tulee ilmi, kun EU kuvataan asemaan, jossa se omaa tiedollisen ylivertauisuuden, jonka pohjalta sillä on mahdollisuus ohjata esimerkiksi Etelä-Sudanin sääntelyä. Myös vallan koloniaalisuus on piilevästi läsnä diskurssissa (Ndlovu-Gatsheni, 2013, 8). Kuvaukset, jossa EU tukee, avustaa, vahvistaa ja puuttuu tekevät näkyväksi ilmiön, jossa länsimainen tieto on saavuttanut hegemonisen aseman ei-länsimaalaisen tiedon kustannuksella. Samalla kuvaukset ilmentävät epistemologista riippuvuutta, jossa EU näkee paternaaliseksi oikeudekseen avustaa edistyksessä sivuun jääneitä eteläsudanilaisia (kts. esim. Ndlovu-Gatsheni, 2013, 8, 49).

EU kuvaa Etelä-Sudanin konfliktoitunutta tilannetta ja sisällissotia ”ihmisen aiheuttamaksi” (Euroopan komissio, 2020, 4). Koska ilmaus esitetään passiivimuotoisesti, se on omiaan hälventämään tilanteen taustalla olevia toimijoita ja heidän vastuutaan. Toteamus jättää avoimeksi kysymyksen, viittaako EU epävakauksien olevan eteläsudanilaisten itsensä aiheuttamaa? Huomionarvoista on, että Etelä-Sudanin konfliktoituneen tilanteen juurisytyt perustuvat valtion kolonialistiselle historialle (kts. esim. Ndlovu-Gatsheni, 2013, 24; Larson, Biar Ajak & Pritchett, 2013, 3). Etelä-Sudanin sisällissotien ja konfliktoituneen tilanteen voidaan nähdä ilmentävän kolonialismin seurauksena muodostuneita ”heikkoja nationalismeja”, jotka ovat syntyneet eteläsudanilaisten tiedon kolonisoinnista. Näin vääristyneistä ja heikoista tietämisen muodoista on syntynyt perusta sosiaalisille yhteisöille. (Ndlovu-Gatsheni, 2013, 24.) Ilmaus tuo myös esiin, kuinka EU hälventää vastuutaan kolonialistisen historiansa vaikutuksesta Etelä-Sudanin tilanteeseen.

Etelä-Sudanin äänen jäädessä maaohjelmassa vähäiselle huomiolle ja EU:n kuvatessa konsultoineensa kansalaisyhteiskuntaa, tuo se esiin ongelmallisen ilmiön, jossa afrikkalaiset toimivat omien valtioidensa asioiden suhteen vain tiedonantajien roolissa (kts. esim. Ndlovu-Gatsheni, 2013, x). Samalla diskurssi ylläpitää kolonialistisesta historiasta muodostunutta narratiivia, jossa eurooppalaisten nähdään edustavan ”heitä, joilla on” kun puolestaan afrikkalaiset valtiot representoidaan ”heiksi, joilla ei ole” (Ndlovu-Gatsheni, 2013, 49). Tämä tulee ilmi siitä, miten EU ja Etelä-Sudan tekstissä representoidaan. Sen lisäksi EU muodostaa olettamuksia paikallisten opettajien epäpätevydestä ja tuomareiden omaavan tiedon puutteellisuudesta. Kun kehitystä legitimoidaan siitä saatavien hyötyjen nojalla, tuo se esiin ongelman, jossa eurooppalainen käsitys kehityksestä nähdään ratkaisuna afrikkalaisten valtioiden ongelmille (kts. esim. Ndlovu-Gatsheni, 2013, 32).

Kolonialistisesta historiasta syntyneet valtasuhteet muokkaavat edelleen poliittisia, taloudellisia sekä sosiaalisia suhteita, joka ilmenee avunantaja-avunvastaanottaja roolien yleisestä hyväksyttävyydestä. Näin EU:n ja Etelä-Sudanin välistä epäsymmetristä valtasuhdetta normalisoidaan. Tämä paljastaa dekoloniaalisen teorian kirjallisuudessa esiintyvän ongelmallisen kentän, jossa entiset siirtomaat pysyvät valtahierarkian alimmaisena eurooppalaisten valtioiden ollessa huipulla (Ndlovu-Gatsheni, 2013, 3). Avunantaja-avunvastaanottaja diskurssissa ylläpidetään kuvaa EU:n ja Etelä-Sudanin välisen, kolonialismin ajoilta muodostuneen, epäsymmetrisen valtasuhteen normaaliudesta.

4.2 Universaalien arvojen diskurssi

Tunnistin seuraavaksi esiteltyt diskurssit maaohjelmasta tekstianalyysin avulla. Universaalien arvojen diskurssi vahvistaa avunantaja-avunvastaanottaja diskurssin asemaa. Diskurssi rakentuu etenkin arvojen representaatiosta: arvot kuvataan sekä EU:n ydinarvoiksi että perustavanlaatuisiksi arvoiksi. Myös oletamus EU:n ydinarvojen universaaliudesta (kts. esim. Manners, 2002, 241) on maaohjelmassa läsnä, jonka pohjalta EU näkee oikeudekseen edistää kyseisiä arvoja Etelä-Sudanissa. Oletamus oikeudesta edistää arvoja Etelä-Sudanissa, vahvistaa avunantaja-avunvastaanottaja diskurssissa ilmenevää asetelmaa. Universaalit arvot nousevat diskurssissa esiin, kun kuvataan maaohjelmaa ohjaavia yleisiä periaatteita. Arvot ovat myös vahvasti esillä EU:n luonnehtimassa pääprioriteettialueessa koskien hyvää hallintoa ja oikeusvaltioperiaatetta.

Maaohjelmassa tuodaan esiin, kuinka EU:n tarjoamaa kehitystukea ja interventioita ohjaavat sen ydinarvot (Euroopan komissio, 2020, 0, 5–6). Samalla arvot representoidaan osaksi Etelä-Sudanin kehitystä, mikä tulee ilmi esimerkiksi ilmauksessa:

”Eriyiset interventiot [...] tulevat edistämään EU:n ydinarvoja [...] hyvää hallintoa, ihmisoikeuksien kunnioittamista, demokraattisia periaatteita, laillisuusperiaatetta, sukupuolten tasa-arvoa avaintekijöinä kestävän kehityksen, kasvun, työpaikkojen ja sijoitusten saavuttamiselle.”⁶

Arvot kuvataan maaohjelmassa keskeisiksi arvoiksi, joiden EU näkee saavan aikaan positiivisia materiaalisia muutoksia, kuten kestävää kasvua, työpaikkoja ja sijoituksia. Arvot kuvataan siis muutosvoimaisiksi. Arvojen representaatiota tutkiessa nouseekin esiin ilmiö, jossa tietyt elementit, tässä tapauksessa vaihtoehtoiset arvot, on maaohjelmasta poissuljettu (kts. esim. Fairclough, 2003, 154). Vaikka tekstissä mainitaan Etelä-Sudanin kansalaisyhteiskunnan konsultoinnista (Euroopan

---

⁶ ”Specific interventions [...] will promote the core values of the EU [...] good governance, respect of human rights, democratic principles, rule of law and gender equality as key for sustainable development, growth, jobs and investments.” (Euroopan komissio, 2020, 5.)

komissio, 2020, 0), mikä voisi mahdollistaa erilaisten arvojärjestelmien esiintymisen maaohjelmassa, nojaavat EU:n toimet sen omille ydinarvoille.

Maaohjelmassa esiintyvät pääprioriteettialueet ovat muodostettu sekä nimetty EU:n ydinarvojen pohjalta. Tästä syystä arvot ovat myös laajasti esillä läpi maaohjelman. Hyvän hallinnon, rauhan ja oikeusvaltioperiaatteen prioriteettialuetta esitellessä EU kuvaa itsensä myös aktiiviseksi arvojen toteutumisen edistäjäksi (Euroopan komissio, 2020, 3). EU esittää siis toimivansa arvojen pohjalta ja tukevan arvojen toteutumista.

Maaohjelmassa tulee ilmi, kuinka arvot ovat luonnollistettu. Kuten metodiluvussa kerroin, luonnollistamisella tarkoitetaan sitä, että jotkin asiat kuvataan itsestään selvinä ja neutraaleina, joka ylläpitää virheellistä kuvaa siitä, että ne asettaisivat ideologioiden ulkopuolelle (Fairclough, 2003, 218; 2001, 92). Koska maaohjelmassa ei kyseenalaisteta sitä, että Etelä-Sudanin tulisi omaksua EU:n arvot, tuo se ilmi, kuinka arvot ovat saavuttaneet neutraalin ja yleisesti hyväksyttävän aseman. Huomionarvoista on, että kuten Fairclough on muotoillut, tällaiset luonnollistamiset eivät ole ideologiasta vapaita (Fairclough, 1989, 92). Luonnollistaminen on myös osa arvojen legitimointia ja pyrkimystä asettaa nämä hegemoniseen asemaan (Fairclough, 1989, 93; 2003, 226).

Kehitysyhteistyössä Etelä-Sudanin kanssa EU rakentaa eurosentriseen ideologiaansa perustuvaa käsitystä siitä, mitkä arvot nähdään tavoiteltavina ja normaaleina (kts. esim. Staeger, 2015, 985; Gifawosen, 2020, 3).

Aikaisemmin esiteltyssä ilmauksessa on representaation lisäksi esillä oletus, että EU:n ydinarvojen omaksuminen mahdollistaa kehityksen. Fairclough'n mukaan oletukset perustuvat esimerkiksi ilmauksille siitä, miten asiat tulevat olemaan (Fairclough, 2003, 55). Oletamus, jossa ydinarvot tuottavat tiettyjä toivottuja lopputuloksia on näkyvissä myös kolmannessa prioriteettialueessa, joka koskee hyvää hallintoa, rauhaa ja oikeusvaltioperiaatetta reilumman yhteiskunnan saavuttamiseksi (Euroopan komissio, 2020, 10). Näiden arvojen omaksumisen oletetaan mahdollistavan reilumman yhteiskunnan. Samalla tekstissä tehdään piilevä arvo-oletamus siitä, mikä on reilun yhteiskunnan standardi.

Universaalien arvojen diskurssin osalta arvoväittämiä, jotka esitetään totuutena (Fairclough, 2003, 219) esiintyy vain silloin, kun EU ilmaisee, että sen tuki saa aikaan arvojen mukaisia lopputuloksia. Maaohjelma nojaa EU:n ydinarvoille, joita on luonnehdittu yleisesti hyväksytyiksi ja universaaleiksi (kts. esim. Manners, 2002, 241). EU sitoutuu maaohjelmassa yleisesti hyväksytyiksi ja universaaleiksi ymmärtämiensä arvojen tuottamiin vaikutuksiin (Euroopan komissio, 2020, 10). Kehitysyhteistyössä EU perustaa toimintansa ydinarvoilleen (Euroopan komissio, 2020, 5), joita se

pitää totuuksina ja muodostaa näiden ympärille velvollisuuksia (Euroopan komissio, 2020, 5). Muodostamalla velvollisuuden EU samalla sitoutuu edistämään ydinarvojaan Etelä-Sudanissa.

Tekstistä ilmenee, mitä arvoja EU pitää toivottavina ja hyvinä. Toistuvat ilmaukset arvoista luovat kuvaa niiden toivottavuudesta ja yleisestä hyväksyttävyydestä (kts. esim. Fairclough, 2003, 215). EU:n ydinarvot, demokratia, oikeusvaltioperiaate, tasa-arvo, rauha sekä kestävä kehitys ovat jatkuvasti esillä maaohjelmassa (Euroopan komissio, 2020, 0–3. 5–7, 10–14), mikä vahvistaa kuvaa niiden toivottavuudesta. Suoria ilmauksia siitä, mitä arvoja pidetään vältettävänä tai huonoina (kts. Fairclough, 2003) esiintyy tekstissä hyvin niukasti. Suora ilmaus koskien vältettävänä nähtävää arvoa on EU:n kuvatessa kuinka demokraattisen hallinnon puuttuminen jatkaa Etelä-Sudanin epävakauttamista (Euroopan komissio, 2020, 4). Demokraattisen hallinnon puute nähdään näin epätoivottavana ja huonona.

Arvoja legitimoidaan maaohjelmassa vetoamalla auktoriteettiin, rationalisoimalla sekä luonnollistamalla. Auktoriteettiperustainen argumentointi syntyy maaohjelmassa siitä, että koko ohjelman kerrotaan perustuvan EU:n arvoille ja samalla sen todetaan olevan linjassa muiden muassa YK:n Agenda 2030:n sekä siihen sisältyvien kestävän kehityksen periaatteiden kanssa (Euroopan komissio, 2020, 0, 6). Vetoamalla YK:n sopimukseen ja arvoihin EU legitimoit ja universalisoi omia arvojansa auktoriteetin avulla. Kuten aikaisemmin toin esiin, EU korostaa arvojen omaksumisesta saavutettavia hyötyjä (kts. esim. Euroopan komissio, 2020, 10). Hyötyjen korostamisella pyritään oikeuttamaan EU:n ydinarvojen edistämistä Etelä-Sudanissa. Kamppailu tiettyjen näkökulmien universaaliudesta ja legitimoinnista voidaan nähdä olevan osa kamppailua näiden hegemonisesta asemasta (Fairclough, 2003, 225–226). Tekstitasolla tämä näkyy esimerkiksi, kun arvoja pyritään argumentoiden legitimoimaan universaaleiksi, samalla hyläten partikulaariset näkökulmat. Argumentaatiostrategioiden tarkastelu paljastaa, kuinka EU pyrkii asemoimaan omat ydinarvonsa universaaliin ja hegemoniseen asemaan.

EU:n ydinarvojen esiintyminen maaohjelmassa ei ole poikkeavaa vaan linjassa unionin ulkoisen toiminnan kanssa. Arvojen edistämiseen ja ongelmattomuuteen on liitetty ymmärrys siitä, että EU:n arvot ovat YK:n yleisesti hyväksymiä ja siten universaalisti päteviä (Forsberg, 2011, 1187). Huomionarvoista onkin se, että akateemisessa keskustelussa on tuotu esiin ongelmia koskien EU:n ydinarvojen eurosentristä perintöä sekä kritisoitu niiden näennäistä universaaliutta (kts. esim. Staeger, 2015; Markos, 2023). Ristiriitaan nousee ohjelmassa mahdollisten paikallisten arvojen tunnistamattomuus. Etelä-Sudanin paikallisten arvojen tunnistamisen puuttuessa EU:n arvot muodostuvat maaohjelmassa ainoaksi oikeaksi käsitykseksi, mikä vahvistaa ydinarvojen ymmärrystä normaaleina ja luonnollisina (kts. esim. Fairclough, 1989, 91–92). EU:n arvojen

ohjatessa sen ulkoista toimintaa, ymmärretään ne näin itsestäänselvyytensä, joiden alkuperää ei kyseenalaisteta.

Diskurssi asettaa EU:n edistämät universaaleiksi oletetut arvot muutosvoimaisiksi, kyseenalaistamattomiksi sekä luonnollisiksi. Muutosvoimaisuutta korostamalla EU oikeuttaa omaa rooliaan niiden edistämisessä, mikä tuo ilmi länsimaisen tiedon hegemonista asemaa, jossa sen muokkaamia arvoja pyritään pakottamaan eteläsudanilaisille (kts. esim. Ndlovu-Gatsheni, 2013, 20). Kyseenalaistamattomat arvot ovat saavuttaneet neutraalin ja yleisesti hyväksyttävän aseman, minkä lisäksi ne esitetään luonnollisina. Luonnollistuneet arvot ovat osa ideologista ja hegemonista kamppailua, jossa EU:n arvojen kyseenalaistamaton asema oletetaan yleisesti hyväksytyksi (kts. esim. Fairclough, 1989, 92). Ydinarvot ovat tekstissä saavuttaneet hegemonisen episteemisen aseman ei-länsimaalaisten arvojen kustannuksella, mikä on omiaan juurruttamaan arvojen oletettua universaaliutta (Ndlovu-Gatsheni, 2013, 8). Ongelmallista asetelmassa on se, että EU:n ydinarvojen aatehistoriallinen perusta pohjaa käsitykselle, jossa ihmiskunta on järjestäytynyt täydellisimmilleen valkoisessa rodussa (Staeger, 2015, 985). Samainen aatehistoriallinen perusta oikeutti koloniaalisen valloittamisen rotuun perustuvien kategorisointien myötävaikutuksella (kts. esim. Ndlovu-Gatsheni, 2013, 16–18). Oletetusti universaalit ja normalisoidut arvot asettuvat vahvasti osaksi aatteellista jatkumoa, jossa koloniaalinen toiminta jatkuu EU:n ydinarvojen edistämisenä Etelä-Sudanissa.

4.3 Kehityksen diskurssi

Aineistosta erottuu kehityksen diskurssi, jossa kehitys esitetään välttämättömänä ratkaisuna Etelä-Sudanin ongelmille. Diskurssi ilmenee tekstissä etenkin ilmauksissa, joissa on esillä Etelä-Sudanin haasteellinen sekä vaikea tilanne, joka muuttuisi kehityksen myötä vakaammaksi ja joustavammaksi. Kehityksen diskurssi asettuu vahvistamaan avunantaja-avunvastaanottaja diskurssia, jossa EU avustaa Etelä-Sudania saavuttamaan kehityksen. Toisaalta kehityksen diskurssi paljastaa myös laajemman diskurssin, jossa kehitys ymmärretään autonomisena ja itseisarvollisena prosessina, jota kaikkien tulisi edistää.

Kehitystä representoidaan Etelä-Sudanin epävakaa ja vaikean tilanteen kautta. Maaohjelmassa kuvaillaan, kuinka Etelä-Sudanin vaikea ja epävakaa tilanne vaatii kunnianhimoisia, monialaisia ja joustavia aloitteita (Euroopan komissio, 2020, 0). Aloitteiden mahdollistama kehitys kuvataan kohdemaan tilanteeseen tarpeelliseksi. Kehitystä representoidaan läpi maaohjelman prosessina, joka mahdollistaa eteläsudanilaisille vakaamman, kestävämmän ja rauhaan pohjautuvan tulevaisuuden (Euroopan komissio, 2020, 0–2, 6, 7, 9, 10, 11). Ilmausten, kuten ”edistyminen”, ”parantaminen” sekä ”kehittyminen” toistuvuus (Euroopan komissio, 2020, 8) ilman suoraa kyseenalaistamista voidaan nähdä ylläpitävän näiden käsitteiden ja sanojen hyväksyttävyyttä (Fairclough, 2003, 154).

Näin myös kehitys prosessina kuvataan positiivisena ja toivottavana. Huomionarvoista on, että EU:n käyttämät passiiviset ilmaukset, kuten ”tavoitteena on edetä” (Euroopan komissio, 2020, 0) sekä ”maan yhteiskuntasopimus kaipaa uudelleenrakentamista” (Euroopan komissio, 2020, 0) luovat kuvaa kehityksestä ilman toimijaa. Koska ilmauksissa ei tuoda esiin toimijaa kehityksen taustalla, luo se ajatuksen siitä, että kehitys on prosessi, joka tapahtuu autonomisesti ja väistämättä.

Nominalisaatioissa, joissa lause on muutettu nominilausekkeeksi, häivytetään toimijoiden vastuuta ja eroavaisuuksia korostaen yleistä hyväksyttävyyttä (Fairclough, 2003, 143–144). Kuvatussaan tarkkoja tavoitteita kehitystuella, EU nominalisoi kehityksen osa-alueita. Ilmaukset, kuten ”tuotannon kasvattaminen” (Euroopan komissio, 2020, 8) ja ”ruokaturvan parantaminen” (Euroopan komissio, 2020, 8) esittävät kehitykseen liittyvät prosessit neutraaleina ja yleisesti hyväksyttävänä. Kehitys kuvataan myös tavoitteiden, kapasiteettien ja indikaattoreiden kautta teknisenä ja hallinnollisena prosessina, joka on omiaan hälventämään toimijuutta (Euroopan komissio, 2020, 8). Tällaiset representaatiot kehityksen prosesseista herättävätkin kysymyksiä: Kenen tavoitteena on edistyä? Kenen mukaan yhteiskuntasopimus kaipaa uudelleenrakentamista? Kenen tavoitteena on edistää kehitystä? Tämänkaltainen toimijuuden piilottaminen peittää alleen valtasuhteita ja hälventää EU:n roolia kehityksen edistäjänä.

Samalla tekstissä on kuitenkin esillä ilmauksia, joissa EU:n aktiivista toimijuutta kehityksen sosiaalisessa prosessissa korostetaan. Tämä ilmenee esimerkiksi EU:n esitellessä, millä tavoin se aikoo vastata ja osallistua erittelemänsä Etelä-Sudanin haasteellisen tilanteen ratkaisemiseksi (Euroopan komissio, 2020, 2–3). Tekstissä ilmaistaan, kuinka EU:n ja sen jäsenvaltioiden täytyy toimia erityisesti aloilla, joilla se näkee omaavansa muutosvaikutusta:

” [...] tukialoitteita kehitetään ja kohdennetaan niille alueille, joilla Etelä-Sudanin on ensisijaisesti edistytävä ja, joilla EU:lla ja sen jäsenvaltioilla on parhaat mahdollisuudet saavuttaa muutosvaikutus (erityisesti EU:n ydin ja perusarvojen mukaisesti). ”⁷

EU:n esittäessä tarpeen kehitykselle eri osa-alueilla, asettaa se samalla kehitykselle oletetun standardin, jota kohti Etelä-Sudanin tulee EU:n mukaan kehittyä. Maaohjelmassa tehdään useita olettamuksia koskien kehitystä. Koska maaohjelmassa ei ole selvästi näkyvillä intertekstuaalisuutta eikä Etelä-Sudanin ääni maaohjelmassa pääse kuuluviin, rakentuu ohjelman käsitykset Etelä-Sudanin kehityksestä vahvasti EU:n olettamuksien varaan. Olettamuksien keskiössä onkin eriäväisyyksien vähentäminen olettamalla jaettu yhteisymmärrys (Fairclough, 2003, 41).

---

⁷ ” [...] support initiatives will be developed and targeted towards those areas where South Sudan needs to progress on in priority and where EU and its MS have the best potential to achieve transformational impact (in particular in line with EU’s core and fundamental values). ” (Euroopan komissio, 2020, 5).

Olettamuksilla pyritään yleistämään tiettyjä partikulaarisia merkityksiä, joiden tavoitteena on saavuttaa ja ylläpitää hegemonista asemaa. Fairclough'n mukaan olettamusten tekeminen voidaan ymmärtää ideologisenä toimintana, johon sisältyy kyky muokata yhteisen jaetun ymmärryksen luonnetta ja sisältöä. (Fairclough, 2003, 58.) Mahdollisuus muokata jaetun ymmärryksen luonnetta ja sisältöä kytkeytyykin vahvasti EU:n normatiiviseen vallankäyttöön normaalin määrittelyn osalta (kts. esim. Forsberg, 2011, 1187).

Olettamuksia koskien sitä, miten asiat ovat, miten asiat voivat olla sekä sitä, miten asiat tulevat olemaan (Fairclough, 2003, 55) esiintyy tekstissä EU:n kuvatessa erityisesti sitä, miten kehitys tulee ratkaisemaan Etelä-Sudanin kohtaamia haasteita:

*”EU:n kehitystuki linjassa sen jäsenvaltioiden interventioiden kanssa tulee edistämään uskottavia institutionaalisia askelia [...]”*⁸

Ilmaus tuo esiin olettamuksen, jonka mukaan Euroopan unionin kehitystuki ja sen jäsenvaltioiden tekemät interventiot edistävät uskottavia institutionaalisia askelia. EU myös ilmaisee kykynsä rakentaa kapasiteettia rauhanomaiselle, vastuulliselle ja vastuuta ottavalle Etelä-Sudanille (Euroopan komissio, 2020, 6). Olettamukset nojaavat ideologiseen käsitykseen siitä, kuinka EU:n interventiot edistävät EU:n itse määrittämiä standardeja, kuten uskottavia institutionaalisia askelia sekä määrittelemätöntä kapasiteettia.

Deonttinen modaliteetti on esillä, kun tekstissä ilmaistaan Etelä-Sudanin yhteiskuntasopimuksen tarvitsevan uudelleenrakentamista (Euroopan komissio, 2020, 0). Siitä huolimatta, että lauseessa ei ole toimijaa, muodostaa se kuitenkin käsityksen yleisestä velvollisuudesta yhteiskuntasopimuksen uudelleenrakentamiseksi. Esitellessään maaohjelmaa ohjaavia periaatteita EU toteaa, että kaikkien interventioiden tulisi myötävaikuttaa kehitykseen (Euroopan komissio, 2020, 1). Kehitys kuvataan ilman toimijaa tapahtuvana prosessina, samalla kun interventioille luodaan velvollisuus myötävaikuttaa kehityksen toteutumiseen. Tekstissä kuvataan myös, kuinka Etelä-Sudanin täytyy kehittyä (Euroopan komissio, 2020, 5). Kohdemaalle muodostetaan täten velvollisuus saavuttaa EU:n määrittämiä kehityksen standardeja. Myös aiemmin esiteltyt ilmaukset koskien EU:n kehitystuen muutosvoimaa sekä kehitystuen vaikutusta uskottaviin institutionaalsiin askeliin sisältävät episteemisen modaliteetin, jossa sitoudutaan tulevaisuudesta tehtyjen väittämien totuudenmukaisuuteen.

---

⁸ ”EU development support in coordination with EU Member States’ interventions will promote credible institutional steps [...]” (Euroopan komissio, 2020, 0).

Maaohjelmassa ilmentyvät arvioinnit paljastavat, mitä tekstin laatija eli EU pitää toivottavana, vältettävänä, hyvänä tai huonona (kts. esim. Fairclough, 2003, 215). Tekstissä toistuvasti esiintyvät ilmaukset edistyksestä, parannuksesta ja kasvattamisesta tuovat ilmi sen, mitä EU pitää toivottavana koskien kehitystä (Euroopan komissio, 2020, 8). Tällaiset sanavalinnat tuovat ilmi, kuinka Etelä-Sudanin kehittyminen eri osa-alueilla oletetaan hyväksi. Käsitteiden toistuvuus toimii myös retorisenä keinona kehityksen yleisen hyväksyttävyyden ylläpitämisessä. Samalla, kun maaohjelma linjataan EU:n ydinarvojen mukaiseksi, sitoutuminen kehityksen itseisarvoisuuteen läpi tekstin osoittautuu nivoutuvan yhteen arvojen kanssa. Teksti rakentaa vahvaa kuvaa siitä, että EU:n ydinarvojen ohjaama kehitys on yleisesti hyväksyttyä, toivottavaa ja samalla ainoa kuviteltavissa oleva käsitys kehityksestä.

Samoin kuin avunantaja-avunvastaanottaja ja universaalien arvojen diskurssia niin myös kehityksen diskurssia perustellaan auktoriteettiperustaisilla sekä rationaalisilla argumentaatiostrategioilla. Kehitystä oikeutetaan vetoamalla tekstissä institutionaalisiin auktoriteetteihin, tapoihin ja toimijoihin (Fairclough, 2003, 98). EU vetoaa maaohjelmassaan YK:n sopimukseen sekä kestävän kehityksen tavoitteisiin, jonka voidaan jälleen nähdä oikeuttavan kehitystä auktoriteettiperustaisesti. Puolestaan EU:n muodostamat sopimukset ja strategiat voidaan ymmärtää institutionaalisisina tapoina, joilla oikeutetaan kehitysyhteistyötä (kts. esim. Fairclough, 2003, 98). Kuten aiemmin olen osoittanut, kehitys representoidaan vahvasti siitä saavutettavien hyötyjen kautta (Euroopan komissio, 2020, 0–2, 6, 7, 9–11). Hyötyjen korostaminen on tapa oikeuttaa kehitystä rationalisoinnin kautta (kts. esim. Fairclough, 2003, 98).

Diskurssi paljastaa, kuinka kehitys ymmärretään yleisesti hyväksytyksi ja hyväksi. Yleinen hyväksyttävyyden muodostuu, kun kehitys kuvataan itsenäiseksi prosessiksi, jonka tulee tapahtua väistämättä. Tämän vuoksi kehitys ymmärretään myös kiistattomana, luonnollisena ja neutraalina, joka hegemonisoi sen roolia yleisesti hyväksyttävänä ja hyvänä muutoksena (kts. esim. Fairclough, 1989, 91–92). Lisäksi kehitykseen liittyvien käsitteiden toistaminen vahvistaa sen normaaliutta. Etelä-Sudanin äänen jäädessä vain maaohjelmaa taustoittavaan rooliin, ymmärrys kehityksestä jää hyvin yksipuoleiseksi. Koska kehitykseen liitetään maaohjelmassa positiivisia käsityksiä ja sen uskotaan tuovan parempia lopputuloksia, voidaan tulkita, että EU ymmärtää kehityksen sekä välineellisesti että itseisarvollisesti hyvänä. Kehitys legitimoidaan vetoamalla YK:hon, joka ylläpitää käsitystä sen normaaliudesta.

Tekstissä kehitys esiintyy itsenäisenä prosessina, jossa toimijoiden vastuu ei tule esiin. Kehitys ja sen tuomat elementit nähdään itsestään selvinä ratkaisuin maan haasteisiin, joka asettaa eteläsudanilaiset tavoittelemaan, jotakin mitä heillä ei vielä ole, mutta jonka eurooppalaiset puolestaan jo omaavat (kts. esim. Ndlovu-Gatsheni, 2013, 49). Kehitys ilmenee tekstissä myös

hallinnollisena ja teknisenä prosessina, jota edistetään länsimaiselle kehitysyhteistyölle ominaisilla oikeanlaisilla strategioilla ja ratkaisuilla (kts. esim. Escobar, 1984, 385). EU:n korostaessa toimijuuttaan sekä velvollisuutta ratkaista ongelmat, sisällyttää se samalla ongelmat kehityksen diskurssin piiriin, jossa poikkeavuuksiin tulee puuttua (kts. esim. Escobar, 1984, 387). EU myös universalisoi kehityksen diskurssissa partikulaarisia näkökulmiaan. Eteläsudanilaisilla ei ole pääsyä kehityksen määrittelyyn, mikä ilmentää heidän epistemologista toiseuttamista (Ndlovu-Gatsheni, 2013, 32). Kehitys kuvataan itsenäiseksi ja normalisoiduksi prosessiksi, jonka standardien määrittelyn EU varaa itselleen. Teksti paljastaakin asetelman, jossa EU määrittää Etelä-Sudanin valtion suuntaa normaalin aseman saavuttaneen kehityksen kautta.

4.4 Markkinatalouden diskurssi

Taloukasvua, rahoitusjärjestelmiä sekä markkinoita käsittelevät tekstin osat tuovat ilmi, kuinka maaohjelmassa edistetään kokonaisvaltaisen markkinatalouden omaksumista Etelä-Sudanissa. Markkinatalouden diskurssi ilmenee tekstissä myös oletuksissa siitä, mitä markkinatalouden piirteiden ja mekanismien omaksuminen saa aikaan sekä sen oletetussa vaihtoehdottomuudessa. Markkinatalous ja sen piirteet kuvataan toivotuksi talouden järjestämistavaksi, joka mahdollistaisi Etelä-Sudanin kehittymisen myös muilla kuin talouden osa-alueilla. Vaihtoehdottomuus tulee esiin muiden vaihtoehtoisten talouden järjestämisen tapojen sulkemisesta tekstin ulkopuolelle. Markkinatalous esitetään luonnollisena ja normalisoituna talousjärjestelmänä, jonka nähdään edistävän myös kehityksen diskurssin tavoitteita. Täten markkinatalouden sekä kehityksen diskurssi esiintyvät tekstissä vahvasti toisiinsa nivoutuneina.

Markkinatalouden mekanismit representoidaan maaohjelmassa toivottaviksi ja tavoiteltaviksi Etelä-Sudanin kehitykselle. Markkinatalouden tavoitetilä kuvataan prioriteettialueen mukaisesti vihreäksi ja resilientiksi (Euroopan komissio, 2020, 2), joka kuvastaa ympäristöystävällisyyttä ja kestäkykyä haasteiden edessä. Markkinatalouden representoimista toivottavana vahvistaa myös esimerkiksi ilmaus, jossa kuvataan kuinka modernisoidun ja kilpailukykyisen maataloussektorin kehittäminen parantaa myös eteläsudanilaisten työllistymisnäkyymiä ja talouden monipuolistumista (Euroopan komissio, 2020, 7). Ilmaukset, joissa EU:n interventioiden esitetään pyrkivän rahoitusmekanismien saatavuuteen ja markkinayhteyksien kehittämiseen (Euroopan komissio, 2020, 2) rakentavat kuvaa rahoituksen sujuvuuden ja tehokkaiden markkinoiden tavoiteltavuudesta.

Markkinatalouden tavoiteltavuus ilmenee tekstissä Etelä-Sudanin haasteellisen taloustilanteen kuvailemisen kautta. Maaohjelmassa tuodaan esiin, kuinka Etelä-Sudanin taloudessa ilmenee haasteita, kuten julkisen rahoituksen läpinäkymättömyyttä, joka vaikuttaa negatiivisesti niin taloukasvuun, valuuttasuhteeseen kuin inflaatioon (Euroopan komissio, 2020, 5). Tämän lisäksi

epävakaan valuuttajärjestelmän nähdään olevan suoranainen este yksityisille ulkomaisille sijoituksille sekä tehokkaille kehitystuille (Euroopan komissio, 2020, 5). Haasteita ja ratkaisuiden tarvetta korostamalla Etelä-Sudanin talous kuvataan heikoksi ja tehottomaksi. Maaohjelmassa talouden haasteet ja ratkaisut esiintyvät usein saman aikaisesti. Talouden nähdään kehittyvän, mikäli se vastaa haasteisiin ottamalla käyttöön markkinatalouden mekanismeja ja edistämällä näitä:

”Tuki kohti modernisoidumpaa [...] ja kilpailukykyistä maataloussektoria [...] kontribuoi niin ruokaturvaa kuin työpaikkojen luomista/talouden monipuolistamista. Se edistää kestävää, inklusiivista talouden kasvua ja vahvistaa sosiaalista kehitystä/koheesiota.”⁹

Modernisoidumman ja kilpailukykyisemmän talousjärjestelmän esitetään saavan aikaan talouden kehittymistä, kuten tässä esimerkissä talouden kasvua ja lisää työpaikkoja. Talouden kehittymisen lisäksi markkinatalouden mekanismien edistäminen vaikuttaa myös muihin kehityksen osa-alueisiin, kuten esimerkiksi ruokaturvaan sekä sosiaaliseen kehitykseen ja koheesioon. Toisin sanoen toivottu markkinatalouden kehitys sidotaan Etelä-Sudanin kokonaisvaltaisempaan kehitykseen.

Markkinatalouden diskurssissa oletukset liittyvät keskeisesti oletukseen markkinatalouden vaihtoehdottomuudesta. Eriäväisyyksien vähentäminen olettamalla jaettu yhteisymmärrys koskien markkinatalouden yleistä hyväksyttävyyttä (Fairclough, 2003, 58) on nähtävillä diskurssissa. Markkinatalouden mekanismeja ja niiden myönteisiä vaikutuksia muun muassa sosiaaliseen koheesioon esitellään, mutta vaihtoehtoisia talouden järjestämistapoja ei huomioida (Euroopan komissio, 2020, 7). On kuitenkin huomioitava, että vain maaohjelmaa analysoimalla ei ole mahdollista luoda kokonaisvaltaista kuvaa siitä, millaista dialogia EU on Etelä-Sudanin kanssa käynyt koskien vaihtoehtoisia talousjärjestelmiä. Maaohjelmassa ilmaistaan ainoastaan, kuinka konsultaatioita Etelä-Sudanin kansalaisyhteiskunnan kanssa on käyty (Euroopan komissio, 2020, 0).

Esitettäessä vihreän ja kestävän talouden prioriteettialueen tavoitteita muodostetaan oletamus koskien tavoiteltavaa ja kestävää maataloussektoria. Tekstissä kuvataan, kuinka lisäämällä tuotantoa ja tuottavuutta Etelä-Sudanin olisi mahdollista saavuttaa moderni ja kestävä maataloussektori (Euroopan komissio, 2020, 8). Diskurssissa on näin selvästi näkyvillä oletamus siitä, miten asiat tulevat olemaan (Fairclough, 2003, 55) mikäli Etelä-Sudan lisää tuotantoaan sekä tuottavuutta. Näin myös markkinatalouden mekanismien muutosvoimaa kohdemaan kehityksessä korostetaan.

---

⁹” Support towards a modernized, [...] and competitive agricultural sector [...] will contribute both to food security and to job creation/diversification of the economy. ” (Euroopan komissio, 2020, 7).

Epäselväksi kuitenkin jää, miten tuotannon määrän kasvattaminen tekisi Etelä-Sudanin maataloussektorista kestävämmän.

Sitoumuksia siitä, mitä EU pitää maaohjelmassa totena ja välttämättömänä koskien markkinataloutta ja sen mekanismeja esiintyy, kun EU kuvaa mekanismien saavan aikaan ennalta oletettuja lopputuloksia (Euroopan komissio, 2020, 2, 7, 8). Olettamuksessa koskien sitä, että tuotannon ja tuottavuuden kasvattaminen saa aikaan kilpailukykyisemmän, modernimman ja kestävämmän maatalouden ilmenee Fairclough'n (2003, 219) muotoilema episteeminen modaliteetti. Olettamuksessa tehdään myös arvottava väittämä (Fairclough, 2003, 215).

Kilpailukykyisempi, modernimpi ja kestävämpi maataloussektori nähdään toivottavana ja itsessään arvokkaana, joka markkinatalouden piirteiden omaksumisella pyritään saavuttamaan. Suoria arvottavia ilmauksia tekstissä esiintyy esimerkiksi koskien työvoiman kykyjä suhteessa talouden kasvuun (Euroopan komissio, 2020, 7). EU toteaa, että kestävä talouden kasvun edistämisen edellytyksenä on parempitaitoinen työvoima. Ilmaus arvottaa näin työvoiman taidot suhteessa talouden kasvuun.

Kuten markkinatalouden representaatio osoittaa, diskurssia legitimoidaan mekanismien omaksumisista saavutetuilla hyödyillä. Hyötyjen korostaminen ilmentää rationalisointiin perustuvaa argumentaatiostrategiaa (Fairclough, 2003, 98). Koska maaohjelman tavoitteena on kehitys kohti vakaata, resilienttiä ja rauhanomaista Etelä-Sudania (Euroopan komissio, 2020, 0) ja, koska yksi tämän kehityksen prioriteettialueista on vihreä ja resilientti talous (Euroopan komissio, 2020, 0), hyödyttää markkinatalouden periaatteiden mukainen talousjärjestelmä tavoitteen saavuttamista. Markkinataloutta oikeutetaan myös sillä, että mekanismien omaksuminen palvelee institutionalisoituneen auktoriteetin, tässä tapauksessa YK:n ja sen kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista (Euroopan komissio, 2020, 5, 6.). Tämän lisäksi auktoriteettiperustaista argumentaatiota maaohjelmassa esiintyy, kun EU viittaa siihen, kuinka Etelä-Sudanin täytyy tehdä muutoksia valuuttajärjestelmänsä vakauttamiseksi, jotta yksityiset sijoittajat eivät kohtaisi toiminnassaan esteitä (Euroopan komissio, 2020, 5). Hyötyihin ja auktoriteetteihin vetoaminen oikeuttaa EU:n edistämään markkinatalouden periaatteita ja mekanismeja Etelä-Sudanin maaohjelmassa.

Markkinatalouden diskurssissa Etelä-Sudanin talouden nähdään kehittyvän, mikäli se rakentaa pääomiin, kilpailukykyyn sekä tuottavuuden ja talouden kasvuun perustuvaa talousjärjestelmää. Talousjärjestelmän normaaliksi asetetaan markkinatalouden mekanismit ja niiden omaksuminen. Kilpailukykyyn, tehokkuuden ja talouskasvun oletetaan parantavan Etelä-Sudanin tilannetta.

Huomionarvoista on, että markkinatalouden ollessa eurooppalaisissa yhteiskunnissa ensisijainen ja lähes ainut kuviteltavissa oleva talousjärjestelmä heijastuu se myös maaohjelmassa esitettyihin

käsityksiin taloudesta. Markkinatalous nähdään yleisesti hyväksyttävänä talousjärjestelmänä, jota pyritään myös edistämään Etelä-Sudanissa. Muut mahdolliset muodot järjestää talous jätetään maaohjelmassa eittämättä huomiotta ja markkinataloudesta luodaan kehitykselle välttämätön osa. Näin markkinatalouden tarve diskursiivisesti normalisoidaan.

Markkinatalouden diskurssin vahva side kehityksen diskurssiin ilmentää koloniaalisen vallan jatkumista Etelä-Sudanissa. Markkinatalouden mekanismit ja piirteet tekstissä asettuvat tavoitteiksi, joita eteläsudanilaisilla ei ole ja jotka sen tulee pyrkiä saavuttamaan (kts. esim. Ndlovu Gatsheni, 2013, 49). EU esittää Etelä-Sudanin talouden haasteelliseksi ja poikkeavaksi, joka täytyy muuttaa näennäisesti objektiivisesta tieteestä kumpuavien taloudellisten mekanismien mukaiseksi (kts. esim. Escobar, 1984, 387–388). Binäärisiä käsityksiä diskurssi ilmentää, kun markkinatalouden piirteitä omaksunut talous kuvataan modernimmaksi, jonka vastapuolelle muodostuu käsitys primitiivisestä ja tehottomasta taloudesta. Myös parempitaitoista työvoimaa peräänkuuluttaessaan EU korostaa eteläsudanilaisten taitojen primitiivisyyttä, joiden tulisi muuttua vastaamaan työmarkkinoiden kysyntää. Binäärien esiintyminen tekstissä ilmentää kolonialististen valtarakenteiden jatkuvuutta, jonka juuret voidaan jäljentää rodulliseen sortoon (Ndlovu-Gatsheni, 2013, 16–18). Olennaista diskurssissa on myös markkinatalouden ilmeinen vaihtoehtottomuus. Muita talouden järjestämisen tapoja ei tekstissä huomioida lainkaan, mikä on omiaan sysäämään paikallisia epistemologioita ja talouden järjestämisen tapoja marginaaliin (Ndlovu-Gatsheni, 2013, 8). Samalla markkinatalouden hegemonista asemaa legitimoidaan (kts. esim. Fairclough, 2003, 218–219). Etelä-Sudan pyritään kytkemään osaksi kansainvälistä taloutta ja tuotantojärjestelmää, joka tulee esiin EU:n pyrkiessä madaltamaan kansainvälisten taloudellisten toimijoiden esteitä. Institutionalisoitunut kehitys nivotaan täten yhteen markkinatalouden kanssa, mikä pakottaa eteläsudanilaiset osaksi kansainvälistä talouden kiertokulkua (kts. esim. Escobar, 1984, 388). Markkinatalouden normalisointi diskurssissa osaksi kehitystä paljastaa, kuinka EU pyrkii muokkaamaan Etelä-Sudanin taloutta ja sen piirteitä omien standardiensa mukaisiksi.

5. Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa olen pyrkinyt selvittämään, millaista käsitystä normaalista Euroopan unioni diskursiivisesti rakentaa ja ylläpitää EU:n Etelä-Sudanin maaohjelmassa. Työssäni olen määritellyt normaalin normatiivisen vallan teorian kirjallisuuden pohjalta yleisesti hyväksytyksi sekä hyväksi. Kriittisen diskurssianalyysin avulla tunnistin maaohjelmasta neljä erilaista diskurssia: Avunantaja-avunvastaanottaja diskurssin, universaalien arvojen diskurssin, kehityksen diskurssin sekä markkinatalouden diskurssin. Diskurssien tunnistamisen lisäksi erittelin ongelmia, joita liittyy EU:n valtaan määritellä normaalia dekoloniaalisen teorian kirjallisuuden avulla. Diskurssit paljastivat

aikaisemmissa tutkimuksissa esiin nousseet ongelmat koskien EU:n normatiivista vallankäyttöä (kts. esim. Staeger, 2015; Gifawosen, 2020): diskurssit hälventävät EU:n jälkikoloniaalista roolia sekä ylläpitävät eurosentristä käsitystä siitä, mitä pidetään normaalina.

Avunantaja-avunvastaanottaja diskurssi ilmentää ja ylläpitää EU:n ja Etelä-Sudanin välisen, kolonialismin ajalta peräisin olevaa, epäsymmetrisen valtasuhteen normalisoitua asemaa. Diskurssi muodostuu asetelmasta, jossa EU representoidaan ja oletetaan aktiiviseen avunantajarooliin. Etelä-Sudan taas kuvataan passiiviseksi ja apua tarvitsevaksi. Diskurssissa EU sitoutuu asetelman ylläpitämiseen ja sen yleiseen hyväksyttävyyteen. Samalla EU legitimoii asetelmaa korostamalla asetelman hyötyjä kohdemaalle sekä vetoamalla YK:hon. Diskurssi paljastaa, kuinka EU ymmärtää itsensä tiedolliseksi ylivallassa osana eurooppalaista sivistyksen keskusta (kts. esim. Ndlovu-Gatsheni, 2013, 18). Diskurssi edistää länsimaisen tiedon hegemonista asemaa sekä vahvistaa epistemologista riippuvuutta EU:n nähdessä oikeudekseen avustaa edistyksessä sivuun jääneitä eteläsudanilaisia.

Universaalien arvojen diskurssi ylläpitää kuvaa EU:n ydinarvojen oletetusta universaalista ja yleisesti hyväksytystä asemasta. Diskurssi asettaa EU:n Etelä-Sudanissa edistämät arvot muutosvoimaisiksi, kyseenalaistamattomiksi sekä luonnollisiksi. Arvojen muutosvoimaisuutta korostamalla EU oikeuttaa samalla avunantajarooliaan. Arvojen esittäminen luonnollisina ja kyseenalaistamattomina ylläpitää kuvaa niiden neutraalista ja yleisesti hyväksytystä asemasta (kts. esim. Fairclough, 1989, 92). EU:n edistämät normalisoidut arvot asettuvat vahvasti osaksi eurosentristä aatteellista jatkumoa.

EU rakentaa ja ylläpitää maaohjelmassaan kahtalaista diskursiivista käsitystä kehityksestä. Kehitys kuvataan yleisesti hyväksyttynä ja hyödyllisenä ratkaisuna Etelä-Sudanin haasteille sekä autonomisena prosessina ilman toimijaa. Itsenäisenä prosessina kehitys representoidaan itseisarvoiseksi, hyväksi prosessiksi, jota eteläsudanilaisten tulee tavoitella. Ymmärrys kehityksestä hyödyllisenä ja itseisarvoisena prosessina ylläpitävät vahvaa kuvaa sen normaaliudesta. Diskurssi paljastaakin asetelman, jossa EU määrittää Etelä-Sudanin valtion suuntaa normalisoituneen ja hegemonisen aseman saavuttaneen kehityksen kautta. Diskurssi rakentaa näin kuvaa, jossa eteläsudanilaisilla ei ole pääsyä kehityksen määrittelyyn, mikä ilmentää heidän tiedollista marginalisointiaan (kts. esim. Ndlovu-Gatsheni, 2013, 32).

Markkinatalouden diskurssissa oletetaan sen hyödyistä ja yleisestä hyväksyttävyydestä ylläpitää kuvaa sen normalisoidusta asemasta. Maaohjelmassa normaalin aseman saavuttanut talousjärjestelmä on markkinatalouden piirteet ja mekanismit omaksunut talous, jolle ei tekstissä esitetä vaihtoehtoa. Vaihtoehtottomuus korostaa myös kehityksen diskurssissa ilmenevää

asetelmaa, jossa eteläsudanilaista tietoa ei hyväksytä tässä tapauksessa taloudellisia järjestelmiä koskevaan päätöksentekoon (kts. esim. Escobar, 1984, 387–388; Ndlovu-Gatscheni, 2013, 8). Korostamalla markkinatalouden moderniutta, voidaan EU:n tulkita kuvaavan Etelä-Sudanin taloutta primitiiviseksi. Tämän kaltaisten binäärien esiintyminen tekstissä ilmentää kolonialististen valtarakenteiden jatkuvuutta. Markkinatalouden diskurssia oikeuttaa siitä oletetusti saatavat hyödyt, jotka ylläpitävät sen yleistä hyväksyttävyyttä. Hyötyjen nähdään myös heijastuvan muille osaluueille talouden ulkopuolella. Markkinatalous sidotaankin vahvasti kehityksen diskurssiin, jossa se nähdään välttämättömänä ja normaalina välineenä kehityksen saavuttamisessa.

Yhteiskuntien kehittyessä jatkuvasti on aiheellista pohtia, kuinka tämä asettuu kehitysyhteistyön tulevaisuuden tarkasteluun. Kehitys on kautta aikojen pohjautunut länsimaissa muodostuneiden standardien mukaisesti (Ndlovu-Gatscheni, 2013; 2015; Escobar, 1984). Tämän vuoksi Afrikan ja muun globaalien etelän kehityksen vertauspiste on aina edistyneet länsimaat. Mikäli kehitys pysyy tämänhetkisten globaalien valtasuhteiden määrittelemänä diskurssina, eikä muita totuuslähteitä huomioida, kehittyvät valtiot pysyvät diskursiivisesti jatkossakin kehittyvinä valtioina. Kuten dekoloniaalisen teorian kirjallisuudessa argumentoidaan, aito dekolonisaatio vaatiikin irtikytkentää eurosentrisistä tietämisen tavoista ja paikallisten tietämisen tapojen tunnustamista (Ndlovu-Gatscheni, 2015, Escobar, 2011).

EU:n ulkoisen toiminnan kriittiselle tutkimiselle on tarvetta jatkossakin johtuen kolonialistisen historian vaikutuksesta nykypäivän globaaleihin valtasuhteisiin. Eurosentrisiin toimintatapoihin kiinnittymisellä on seurauksia myös Euroopan turvallisuuspoliittisessa ympäristössä. Tästä esimerkkinä voidaan pitää Ranskan ja sen entisen siirtomaan Keski-Afrikan tasavallan tulehtuneita suhteita, josta muodostuneita vaikutusmahdollisuuksia muun muassa Venäjä on käyttänyt hyväkseen maailmanpolitiikassa (Yle, 2024).

Maaohjelman ollessa strateginen ja hallinnollinen dokumentti, joka on EU:n ja Etelä-Sudanin viimeinen kehitysyhteistyötä säätelevä asiakirja, asetti se tutkimukselle rajoitteita. Koska maaohjelmassa ei ollut esillä dialogia EU:n ja kohdemaan välillä, tulisi aidon dialogin selvittämiseksi tutkia jatkossa, esimerkiksi haastattelututkimuksen muodossa, toimijoiden välistä suhdetta. Huomionarvoista on myös, että tutkimukseni keskittyi vain yhteen normatiivisen vallan mekanismiin. Saadaksemme kokonaisvaltaisemman kuvan EU:n normatiivisesta vallankäytöstä Etelä-Sudanissa tulisi jatkossa tutkia myös muiden mekanismien ilmentymistä sekä laajentaa tutkittavaa aineistoa. Jatkotutkimus, jossa eteläsudanilaisten ääni pääsisi kuuluviin pohdittaessa yhteiskunnan kehitystä olisi merkityksellistä. Näin olisi mahdollista selvittää vaihtoehtoisin tietämisen tapoihin perustuvia käsityksiä yhteiskunnan järjestämisen standardeista. Näin laaja tutkimus hyötyisi merkittävästi kenttätutkimuksesta.

Lähdeluettelo

Tutkimusaineisto

Euroopan komissio. (2020). *Multiannual Indicative Programme for the Republic of South Sudan 2021–2027*. https://international-partnerships.ec.europa.eu/document/download/8dfcb1d8-ff1e-46f3-8047-56267930521c_en?filename=mip-2021-c2021-9381-south-sudan-annex_en.pdf

Kirjallisuuslähteet

- Adetula, V., & Osegbue, C. (2020). Trade and the Economic Partnership Agreements in EU-Africa relations. In *The Routledge Handbook of EU-Africa Relations* (pp. 211–223). Routledge.
- Akokpari, J. (2016). The EU and Africa: The political economy of an asymmetrical partnership. In *The ACP Group and the EU development partnership: Beyond the North-South debate* (pp. 55–77). Cham: Springer International Publishing.
- Blommaert, J., & Bulcaen, C. (2000). Critical Discourse Analysis. *Annual Review of Anthropology*, 29(1), 447–466.
- Brohman, J. (1995). Universalism, Eurocentrism, and Ideological Bias in Development Studies: From Modernisation to Neoliberalism. *Third World Quarterly*, 16(1), 121–140. <http://www.jstor.org/stable/3992977>
- Carbone, M. (2015). *The European Union in Africa: Incoherent policies, asymmetrical partnership, declining relevance?* Manchester University Press.
- Escobar, A. (1984). Discourse and Power in Development: Michel Foucault and the Relevance of His Work to the Third World. *Alternatives: Global, Local, Political*, 10(3), 377–400. <https://doi.org/10.1177/030437548401000304>
- Escobar, A. (2011). *Encountering Development: The Making and Unmaking of the Third World*. Princeton University Press.
- Fairclough, N. (1989). *Language and power*. Routledge.
- Fairclough, N. (1993). Critical discourse analysis and the marketization of public discourse: The universities. *Discourse & society*, 4(2), 133–168.

- Forsberg, T. (2011). Normative Power Europe, Once Again: A Conceptual Analysis of an Ideal Type. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 49: 1183–1204.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-5965.2011.02194.x>
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2016). *Diskurssianalyysi: teorian, peruskäsitteet ja käyttö*. Vastapaino.
- Manners, I. (2002). Normative power Europe: a contradiction in terms?. *JCMS: Journal of common market studies*, 40(2), 235–258.
- Markos, G. (2020). Post-Colonial Perspective on the Discourse of ‘Normative power Europe’ In the African-EU Relations. *Journal of Global Economics*. 8 (6).
- Ndlovu-Gatsheni, S.J. (2013). *Coloniality of power in postcolonial Africa: myths of decolonization*. Dakar, Senegal: CODESRIA.
- Puije, N. van der, & Satzinger, F. (2025). Decolonising international development evaluation: rethinking OECD DAC evaluation criteria from a decolonial perspective*. *Development in Practice*, 1–15. <https://doi.org/10.1080/09614524.2025.2482780>
- Pynnönen, A. (2013). *Diskurssianalyysi: Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen*.
<https://jyx.jyu.fi/bitstreams/903c45a7-b239-4934-95d3-4476e672902d/download>
- Staeger, U. (2016). Africa-EU Relations and Normative Power Europe: A Decolonial Pan-African Critique. *Journal of Common Market Studies*, 54(4), 981–998. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1111/jcms.12350>
- Wodak, R. (2013). *Critical discourse analysis*. SAGE Publications Ltd.
<https://doi.org/10.4135/9781446286289>

Internetlähteet

- Concern Worldwide. (2022). *Timeline South Sudan's history at a glance*.
<https://www.concern.net/news/south-sudan-history-timeline>
- Euroopan komissio. (2025a). *Global Europe-programming*. https://international-partnerships.ec.europa.eu/funding-and-technical-assistance/funding-instruments/global-europe-programming_en
- Euroopan komissio. (2025b). *Kumppanimaat*. https://international-partnerships.ec.europa.eu/countries_fi

- Euroopan parlamentti. (2024a). Faktatietoja Euroopan Unionista. *Kehityspolitiikan yleiskatsaus*.
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/fi/sheet/163/kehityspolitiikan-yleiskatsaus>
- Euroopan parlamentti. (2024b). Faktatietoja Euroopan Unionista. *Afrikka*.
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/fi/sheet/180/africa>
- Euroopan parlamentti. (2025). Fact sheets on the European Union. A general survey of development policy. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/163/a-general-survey-of-development-policy>
- Euroopan unioni. Eurlex. (2018). EU:n ulkoinen toiminta. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=LEGISSUM:external_responsibilities
- Euroopan unioni. Eurlex. (2022). Cotonou agreement. *Summaries of EU legislation*. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/cotonou-agreement.html>
- Euroopan unioni. Eurlex. (2025). *EU-Africa partnership*. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/eu-africa-partnership.html>
- Fragile States Index. (2024). Fragile states index 2024. The Fund for Peace.
<https://fragilestatesindex.org/global-data/>
- Jyväskylän yliopisto. (2025). *Sosiaalinen konstruktionismi*.
<https://sites.app.jyu.fi/mehu/fi/metelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntaukset/sosiaalinenkonstruktionismi> [Haettu 5.6.2025].
- Kielitoimiston sanakirja. (2024). Eurosentrismi.
<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/eurosentrismi>
- Yle. (2024). *Venäjä valloittaa Afrikkaa*. <https://areena.yle.fi/1-68227604>